

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

FINANČNA ANALIZA EVROPSKEGA NOGOMETA

Ljubljana, september 2024

LUKA ROGEL

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Luka Rogel, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Finančna analiza evropskega nogometa, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preveril verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne 30. 9. 2024

Podpis študenta: Rogel

KAZALO

1	UVOD	1
2	NOGOMET SKOZI ČAS	2
2.1	Nogometni začetki	2
2.2	Začetki modernega nogometa	2
2.3	Globalni preboj nogometa	4
2.4	Današnje stanje v evropskem nogometu	4
3	FINANČNA ANALIZA EVROPSKIH NOGOMETNIH TEKMOVANJ	6
3.1	Nogomet kot gospodarska panoga	6
3.2	Rast evropskega nogometnega trga	6
3.3	Financiranje nogometnih klubov v Evropi	7
3.4	Pet najmočnejših evropskih nogometnih lig	8
3.4.1	Premier League (Anglija)	9
3.4.2	La Liga (Španija)	10
3.4.3	Bundesliga (Nemčija)	11
3.4.4	Serie A (Italija)	12
3.4.5	Ligue 1 (Francija)	12
3.5	Poslovni rezultati in dobičkonosnost klubov	12
3.5.1	Stroški plač	12
3.5.2	Rezultati iz poslovanja	13
3.6	Povezave med finančno močjo in športnimi uspehi	14
3.6.1	Povezave med finančno močjo in športnimi uspehi v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah	17
3.6.2	Statistična povezava med vrednostmi moštev in športnimi uspehi	19
3.6.3	Ugotovitve	20
4	NOVI MODELI EVROPSKIH NOGOMETNIH TEKMOVANJ	21
4.1	Evropska superliga	21
4.1.1	Razlogi za ustanovitev Evropske superlige	22
4.1.2	Odgovor na ustanovitev Evropske superlige	25
4.1.3	Prihodnost Evropske superlige	26
4.2	Smernice evropskih klubskih nogometnih tekmovanj	27
4.2.1	Ustanovitev UEFA Europa Conference League	27

4.2.2	Nov sistem evropskih nogometnih tekmovanj	27
5	REGULATIVNI OKVIR FINANCIRANJA EVROPSKIH NOGOMETNIH KLUBOV.....	29
5.1	Razvoj licenciranja UEFA	31
5.2	Finančni fair play.....	32
5.3	Finančna vzdržnost in pravila o licenciranju klubov	36
5.4	Kršenje finančnih pravil	38
5.5	Intervju z g. Alešem Zavrlom	41
5.5.1	Predstavitev g. Aleša Zavrla.....	41
5.5.2	Predstavitev rezultatov	41
5.6	Ključne ugotovitve in priporočila	43
6	SKLEP	44
	LITERATURA IN VIRI.....	45
	PRILOGE	51

KAZALO TABEL

Tabela 1: Lestvica prvih desetih držav po številu zbranih točk v tekmovanjih pod okriljem UEFA v letih 2019–2023	15
Tabela 2: Zmagovalci Lige prvakov od sezone 2003/04	17
Tabela 3: Najvrednejše ekipe v petih najmočnejših evropskih ligah med leti 2009 in 2018	18
Tabela 4: Pearsonov koeficient korelacije med osvojenimi točkami in vrednostjo ekip v petih najmočnejših evropskih ligah.....	19
Tabela 5: Stebri pravil finančne vzdržnosti nogometnih klubov	37

KAZALO SLIK

Slika 1: Velikost nogometnega trga v Evropi od sezone 2012/13 do sezone 2021/22 v milijardah EUR.	7
Slika 2: Delež posameznih vrst prihodkov klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig v sezoni 2021/22 v milijonih EUR.....	8
Slika 3: Prihodki petih najmočnejših nogometnih lig v Evropi med sezonami 1996/97 in 2021/22 v milijonih EUR	9
Slika 4: Prihodki klubov Premier League v Veliki Britaniji od televizijskih pravic v sezoni 2021/22 v milijonih EUR.	10

Slika 5: Prihodki in stroški plač v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah v sezoni 2021/22 v milijonih EUR	13
Slika 6: Dobički/izgube iz poslovanja klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig v sezoni 2021/22 v milijonih EUR.....	14
Slika 7: Gibanje povprečne vrednosti nogometnih ekip med leti 2009 in 2018 v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah v milijonih EUR	16
Slika 8: Razvoj Ginijevega koeficienta v petih najmočnejših evropskih ligah od leta 2009 do leta 2018	18
Slika 9: Razmerje med vrednostjo ekip in številom osvojenih prvenstvenih točk na sezono	20
Slika 10: Stroški plač četrtfinalistov Lige prvakov v sezoni 2018/19.....	23
Slika 11: Poslovni izid Barcelone v sezonah 2021/22 in 2022/23 ob aktivaciji finančnih vzvodov in brez le-teh	25
Slika 12: Sistemi licenciranja v nacionalnih ligah najvišje ravni v Evropi.	30
Slika 13: Razvoj sistema licenciranja UEFA do leta 2022.....	31
Slika 14: Čisti poslovni izid vodilnih nogometnih klubov v Evropi v sezoni 2010/11 v milijonih EUR	33
Slika 15: Dobičkonosnost evropskega klubskega nogometa med leti 2009 in 2022 v milijardah EUR.....	40

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Interjvu z g. Zavrlom	1
--	---

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

fr. – francosko

CAS – (angl. Court of Arbitration for Sport); Mednarodno arbitražno sodišče za šport

CFCB – (angl. Club Financial Control Body); komisija, ki skrbi za nadzor nad nogometnimi klubi

CLFS – (angl. Club Licensing and Financial Sustainability); sistem finančne vzdržnosti in pravil o licenciranju klubov

covid-19 – (angl. coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen 2019

ECA – (angl. European Club Association); Združenje evropskih nogometnih klubov

ESL – (angl. European Super League); Evropska superliga

EU – (angl. European Union); Evropska unija

FA – (angl. Football Association); Angleška nogometna zveza

FFP – Finančni fair play

FIFA – (fr. Fédération Internationale de Football Association); Mednarodna nogometna zveza

NZS – Nogometna zveza Slovenije

PSG – Paris Saint Germain

UEFA – (angl. The Union of European Football Associations); Evropska nogometna zveza

1 UVOD

Nogomet je v današnjih časih globalno daleč najbolj popularen šport. Dojemamo ga ne samo kot šport, ampak kot eno največjih panog, kar se odraža tudi v količini denarja, ki je v nogometu prisoten. Najbolj kvaliteten, priljubljen in posledično najprivlačnejši nogomet, tako za gledalce kot za ostale deležnike, se igra v zahodni Evropi. Moč in potencial nogometa so prepoznali tudi številni vlagatelji s celotnega sveta. Tako dandanes vse več nogometnih klubov, tudi največjih v Evropi in na svetu, prehaja v roke bogatih lastnikov, predvsem iz Združenih držav Amerike in iz Bližnjega vzhoda. Bogati vlagatelji so v evropskem nogometu prepoznali številne priložnosti, najbolj očitne pa so potencial velike gospodarske rasti, strateške priložnosti in najvišji donosi na naložbo. Mnogi bogati vlagatelji in države, predvsem iz arabskega sveta, pa v evropskem nogometu in lastništvu velikih evropskih nogometnih klubov vidijo možnost za promocijo in prepoznavnost svojih držav ter geopolitično moč (Rohde in Breuer, 2017).

Zaradi omenjene moči nogometa, ki ga lahko dojemamo kot velik posel, mora biti širše nogometno okolje ustrezno preverjeno. Ker se v nogometu obračajo zelo velike vsote denarja, ki niso enakomerno razporejene, pa med klubi prihaja do vse večjih razlik. Največji evropski nogometni klubi operirajo z nepredstavljivimi vsotami denarja, medtem ko se klubi iz manjših nogometnih okolij borijo za preživetje. Leta 2021 je evropski nogomet, z ustanovitvijo Evropske superlige (v nadaljevanju ESL), doživel velik pretres, ki je poskrbel za še večji razkol med bogatimi in revnejšimi. Lastniki večine najbogatejših evropskih velikanov so želeli ustanoviti zaprto nogometno ligo, kjer bi sodelovala le evropska nogometna elita (Welsh, 2022).

Evropska nogometna zveza (angl. The Union of European Football Associations, v nadaljevanju UEFA) mora kot krovna nogometna zveza v Evropi s svojimi regulativami skrbeti za kar se da transparentno delovanje nogometa v Evropi. UEFA tako sama, ter tudi preko nacionalnih nogometnih zvez, nadzira poslovanje nogometnih klubov v Evropi. Omenjen nadzor UEFA izvaja preko sistema licenciranja nogometnih klubov, ki je bil prvič uveden pred več kot 20 leti ter se z razvojem nogometa v Evropi sočasno razvija in deluje še danes (UEFA, 2018; UEFA, brez datuma d).

Namen magistrskega dela je analizirati današnje finančno stanje nogometa v Evropi ter ugotoviti, ali so rezultatski uspehi povezani s finančno močjo klubov. V evropskem nogometu, tako v prvorazrednem, kot tudi v slabših ligah, kot je slovenska, so nujno potrebne reforme, ki bodo na eni strani omejile finančno najmočnejše klube in na drugi strani poskrbele, da razlika v finančni moči med najboljšimi klubi in ostalimi ne bo prevelika. Na podlagi ugotovitev bom nogometnim klubom, in ostalim deležnikom evropskega nogometa, skušal podati smernice, kako delovati v skladu s finančnimi okvirji. Prav tako pa je moj

namen podati smernice organizaciji UEFA, ki kot regulator skrbi za nadzor v evropskem nogometu, da bo še naprej uspešno obvladovala evropski nogometni trg.

Magistrsko delo je sestavljeno iz dveh delov, teoretičnega in empiričnega. V okviru teoretičnega dela sem uporabil deskriptivno oziroma opisno analitičen pristop, pri katerem sem uporabil in analiziral sekundarne podatke. Sekundarni viri obsegajo predvsem strokovno tujo literaturo in članke, ki govorijo o evropskem nogometu. Empirični del temelji na kvalitativni raziskavi, ki sem jo izvedel s pomočjo globinskega intervjuja. Intervju sem opravil z g. Alešem Zavrlom, ki je zaposlen na UEFA, kjer opravlja delo vodje klubskega licenciranja. Globinski intervju z g. Zavrlom, ki vodi oddelek licenciranja na UEFA, je neprecenljivega pomena, saj sem na ta način pridobil veliko informacij iz prve roke. Tako sem na najboljši možen način izvedel, v katero smer želi evropski nogomet usmeriti UEFA.

2 NOGOMET SKOZI ČAS

2.1 Nogometni začetki

Nogomet je dandanes največji in najbolj priljubljen šport na svetu, mnogi pa mu pravijo najpomembnejša postranska dejavnost na svetu. Z njegovim razvojem je povezanih veliko zgodb in teorij, začel pa naj bi se že leta pred našim štetjem (Crocombe, 2019).

Začetki nogometa, oziroma nogometu podobne igre, naj bi segali približno 2.500 let pred našim štetjem. V takratnem času naj bi igre, kjer se žogo brca, poznali Grki, Egipčani in Kitajci. Vseeno pa te igre niso povsem podobne današnjemu nogometu, vključevale naj bi tudi igro z rokami, palicami in podobnimi pripomočki, zato so bile bolj podobne današnjemu ragbiju (Crocombe, 2019).

Igra, veliko bolj podobna nogometu, kot ga poznamo danes, se je razvila približno 200 let pred našim štetjem. Na Kitajskem so takrat poznali igro po imenu Tsu Chu, kar pomeni brcanje žoge. To igro so igrali vojaki, ki so usnjeno žogo brcali med dve bambusovi palici, ki sta predstavljali gol. Po vzoru Tsu Chuja so se igre, podobne današnjemu nogometu, začele razvijati po celotnem svetu (Crocombe, 2019).

2.2 Začetki modernega nogometa

Nogomet se je v Evropi začel razvijati v srednjem veku. V 9. stoletju so v Angliji poznali igro brcanja prašičjega mehurja. Igralo jo je zelo veliko ljudi, pogosto pa je bila tudi prepovedana (Crocombe, 2019).

Kasneje se je v Angliji razvil Folk football oziroma ljudski nogomet. Pri tej igri sta se pomerili dve večji množici ljudi, ki sta želeli spraviti žogo v gol nasprotnika, igrišče pa se je praviloma raztezalo preko celotnega mesta. Ljudski nogomet ni poznal pravil, zato je bil

pogosto surov in grob. Z industrializacijo v Angliji pa je ljudski nogomet zamrl, saj ljudje niso imeli več toliko časa, prav tako pa se je mnogim zdel enostavno pregrob in preveč nevaren (Crocombe, 2019).

Nogomet v petdesetih letih 19. stoletja v Angliji, po delnem zamrtju ljudskega nogometa, ni bil med najbolj priljubljenimi športi. Ljudski nogomet, še vedno brez jasnih pravil, se je igral predvsem v slabše razvitih delih Anglije, medtem ko se je nogomet z jasnejšimi pravili v tistih časih začel igrati v javnih šolah v Angliji. Ščasoma se je nogomet z jasneje definiranimi pravili iz javnih šol razširil tudi na širšo populacijo. Tako je bila 1863 ustanovljena angleška nogometna zveza (angl. Football Association, v nadaljevanju FA) (Harvey, 2013).

FA je bila ustanovljena 26. oktobra 1862 v Londonu s strani idejnega vodje odvetnika Ebenezerja Morleya in njegovih somišljenikov. Morley ni bil povezan z javnimi šolami, vendar so bili iz javnih šol nekateri drugi soustanovitelji. 26. oktobra 1862 so se na pobudo Morleya in z namenom ustanovitve društva ter oblikovanja kodeksa pravil nogometne igre zbrali številni predstavniki londonskih in okoliških klubov. Pravila nogometne igre so bila potrjena na šestem sestanku, 8. decembra 1862, in tako so bila ustanovljena pravila nogometne igre, ki v veliki meri veljajo še danes (Football Association, brez datuma).

Najpomembnejši mejnik k prepoznavnosti, vplivnosti in razširitvi FA je imela ustanovitev pokala angleške nogometne zveze z imenom Football Association Challenge Cup, poznan tudi kot FA Cup, ki je bil ustanovljen 1871. Dandanes je to najstarejše nogometno tekmovanje in še vedno eno od najbolj cenjenih tekmovanj, ki ga po vsem svetu spremljajo množice ljudi, predvsem pa je zaradi svoje zgodovine priljubljen v Angliji (Football Association, brez datuma).

FA je prav tako 1872 organizirala prvo mednarodno nogometno tekmo. Med seboj sta se pomerili nacionalni selekciji Anglije in Škotske, čeprav takrat škotska nogometna zveza sploh še ni bila ustanovljena. Skozi leta je FA organizirala vedno več tekmovanj in dejansko postala nacionalna nogometna zveza. Leta 1885 je FA na pobudo severno angleških nogometnih klubov uzakonila plačila igralcem in s tem v nogomet uvedla profesionalizem (Football Association, brez datuma).

Leta 1904 je bila v Parizu ustanovljena Mednarodna nogometna zveza (fr. Fédération Internationale de Football Association, v nadaljevanju FIFA) s strani 7 evropskih držav. Ustanoviteljice so bile Belgija, Danska, Francija, Nizozemska, Španija, Švedska in Švica. FIFA je bila ustanovljena z namenom poenotenja pravil nogometne igre, organizacije in nadzorovanja mednarodnih tekmovanj. FA, kot predstavnica zibelke modernega nogometa, v združenju najprej ni sodelovala, se je pa združenju FIFA pridružila 1906, dve leti po ustanovitvi. Leta 1908 je bil organiziran prvi mednarodni nogometni turnir, saj se je nogomet prvič predstavil na olimpijskih igrah, medtem ko je bilo prvo svetovno nogometno prvenstvo organizirano leta 1930 v Urugvaju (Levy, 2023).

Po drugi svetovni vojni se je začelo število članic FIFA znatno povečevati. Dandanes je FIFA ena največjih in najpomembnejših svetovnih športnih organizacij, vanjo so včlanjene praktično vse mednarodno priznane države (Levy, 2023).

2.3 Globalni preboj nogometa

Po prvem svetovnem nogometnem prvenstvu, ki je potekalo leta 1930, in po koncu druge svetovne vojne je nogomet, sočasno z ekonomskim razvojem sveta, postal vedno bolj globalen in vedno bolj popularen po celotnem svetu. Na svetovnem nogometnem prvenstvu, ki je bilo organizirano leta 1950, so prvič sodelovale tudi države iz Združenega kraljestva. Če je FIFA še leta 1934 imela zgolj 32 držav članic, se je to število po letu 1950 začelo hitro povečevati. Leta 1961 je Gvineja postala stota članica FIFE, danes pa organizacija šteje 211 članic. To je na primer več, kot jih ima Organizacija združenih narodov. Članice FIFA so praktično vse mednarodno priznane države, ki so razporejene v 6 konfederacij oziroma kontinentalnih zvez, med katerimi je najbolj prepoznavna in najpomembnejša Evropska nogometna zveza (angl. The Union of European Football Associations, v nadaljevanju UEFA), katere trenutni predsednik je Slovenec Aleksander Čeferin (Alegi in drugi, brez datuma).

Danes lahko nogomet zanesljivo označimo kot najbolj popularen in najbolj globalen šport na svetu. Po celotnem svetu naj bi nogomet spremljalo kar 3,5 milijarde ljudi (Veroutsos, 2023). Skupaj s popularnostjo in prepoznavnostjo nogometa pa je nogomet postal več kot samo šport, pravzaprav je postal ena od največjih panog na svetu, v kateri se obračajo tudi ogromni zneski denarja. V nadaljevanju sledi podrobnejša finančna analiza evropskega nogometa.

2.4 Današnje stanje v evropskem nogometu

Ob veliki moči nogometa v globalnem smislu, tako ekonomskem kot političnem, se v ozadju skrivajo tudi različni interesi, ki niso povezani s športom. V zadnjih letih v nogomet ogromne količine denarja vlagajo predvsem nekatere azijske države, kot so Savdska Arabija, Qatar, in Združeni arabski emirati. Tem enormnim vlaganjem v šport, predvsem v nogomet, s strani držav Bližnjega vzhoda, pravimo Sportwashing, kar pravzaprav pomeni pranje oziroma izboljšanje ugleda skozi šport. Sportwashing se lahko izvaja na različne načine, najpogosteje pa vključuje lastništvo in sponzoriranje športnih klubov ter organizacijo in sponzoriranje športnih tekmovanj (Towriss, 2022).

Številni evropski nogometni velikani, kot so na primer Paris Saint-Germain (v nadaljevanju PSG), Manchester City, Newcastle in drugi, so v lasti držav z bližnjega vzhoda oziroma podjetij iz teh držav. Poleg kupovanja največjih evropski klubov pa predvsem Savdska Arabija v zadnjih letih ogromne količine denarja vlaga v svojo nogometno ligo. Od začetka leta 2023 so v šport investirali več kot 6 milijard ameriških dolarjev, v svoje nogometne

klube pa so spravili številne nogometne zvezdnike, na čelu s Cristianom Ronaldom, ki je eden največjih, če ne kar največji nogometni zvezdnik vseh časov (Michaelson, 2023). Savdska Arabija bo svoje investiranje v šport in predvsem nogomet še okrepila, saj bo leta 2034 gostila svetovno nogometno prvenstvo. Tako bo po Qatarju, ki je svetovno nogometno prvenstvo gostil leta 2022, postala druga država iz Bližnjega vzhoda, ki bo gostila svetovno nogometno prvenstvo (MacInnes, 2023).

Poleg bogatih držav bližnjega vzhoda v zadnjih letih v evropski nogomet veliko investirajo tudi podjetja in skladi iz Združenih držav Amerike, ki v evropskem nogometu vidijo veliko priložnost z ekonomskega stališča. Kar 17 klubov, od skupno 98, iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig je že v večinski lasti lastnikov iz ZDA, vključno z velikani, kot so Chelsea, Liverpool in Manchester United. Dandanes angleška Premier League, ki je daleč najdonosnejša nogometna liga, ustvarja prihodke, ki so primerljivi z ligo NHL. Ameriški investitorji v najmočnejših ligah najpriljubljenejšega športa na svetu vidijo priložnost za zaslužke, ki bi presegli tudi ligi NBA in NFL. Z novimi lastniki in večjimi ekonomskimi apetiti ter krizo po pandemiji koronavirusne bolezni 2019 (angl. coronavirus disease 2019, v nadaljevanju covid-19), je leta 2021 zaživela ideja o Evropski superligi (angl. European Super League, v nadaljevanju ESL) (Turner in drugi, 2023).

ESL je leta 2021 ustanovilo 12 največjih evropskih nogometnih klubov. Ideja o zaprti nogometni ligi, ki izhaja iz ameriškega sistema profesionalnih lig, je v Evropi tlela že dlje časa, kriza in velike izgube v obdobju po pandemiji pa so to idejo le še podkrepile in pospešile. ESL bi bila zaprta liga, v kateri bi v največji meri med seboj igrali zgolj največji evropski klubi. Te medsebojne tekme klubom prinesejo največje zaslužke in ekonomske učinke, saj klubi ravno na teh največjih derbijih zaslužijo največ, hkrati pa so klubi, ki imajo zagotovljeno mesto v najbolj gledanih in izpostavljenih ligah, bolj zanimivi sponzorjem, oziroma je vanje manj tvegano vlagati. Ustanovitev omenjene lige je v Evropi naletela na veliko kritik ter tudi na odpor navijačev. Ustanovitelje ESL je UEFA odločno obsodila in jih kaznovala (Szymanski, 2022).

Evropski nogomet in predvsem krovna organizacija, UEFA, sta se tako znašla pred velikim izzivom. Na eni strani mora UEFA poskrbeti za voljo evropskih navijačev in manjših nogometnih klubov ter ohranitev evropskega sistema tekmovanj. Na drugi strani je v evropskem nogometu preprosto preveč denarja, zato mora UEFA prisluhniti tudi volji lastnikov največjih evropski klubov. UEFA mora tako najti kompromis, da bi zadovoljila tako največje nogometne klube kot klube iz manjših nogometnih okolij, kot je tudi Slovenija.

3 FINANČNA ANALIZA EVROPSKIH NOGOMETNIH TEKMOVANJ

3.1 Nogomet kot gospodarska panoga

Nogomet je bil pred davnimi leti zgolj navaden šport, ki so ga ljudje igrali za zabavo in v njem uživali. Že v drugi polovici 20. stoletja je postal eden najbolj priljubljenih svetovnih športov, še vedno pa je bil v prvi vrsti samo šport, ki je zabaval množice. V osemdesetih letih 20. stoletja so ljudje spoznali, da bi lahko nogomet postal še veliko več kot samo igra. Leta 1991 so se vodilni ljudje v angleškem nogometu odločili, da je potrebna popolna prenova in rekonstrukcija angleškega nogometa, s čimer je bila leta 1992 ustanovljena FA Premier League, ki dandanes velja za daleč najpopularnejšo in najbolj gledano nogometno ligo na svetu. Premier League, kot je poimenovana danes, je s svojo ustanovitvijo postala komercialno neodvisna od Angleške nogometne zveze in podpisala samostojno pogodbo za televizijske pravice, kar je bilo v takratnem nogometu revolucionarno (Premier League, brez datuma).

Čeprav nogomet danes ni samo šport, ampak ena največjih ekonomskih dejavnosti, se od večine ostalih poslov močno razlikuje. V nogomet so vpletena čustva milijard svetovnih nogometnih navdušencev, ki nogometa ne dojemajo kot posel, ampak kot igro, v katero so zaljubljeni in so vanjo čustveno vpleteni ter so njeni pripadniki (Agudo San Emeterio in Toyos Rugarcia, 2003, str. 42). Za nogomet tako lahko rečemo, da je zmes športa in ekonomske dejavnosti in je na ta način edinstven.

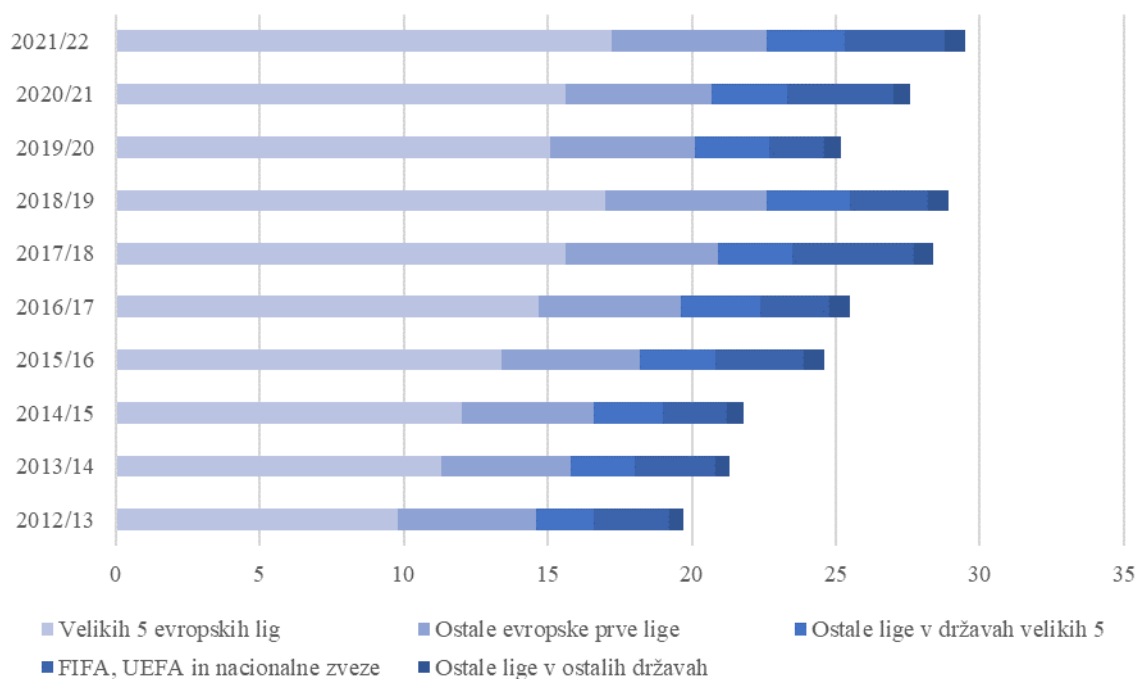
3.2 Rast evropskega nogometnega trga

Evropski nogomet pod okriljem UEFA ustvari daleč največ prihodkov med vsemi kontinentalnimi panožnimi zvezami. Nogomet v Evropi pa lahko delimo na dve skupini, in sicer na 5 najmočnejših evropskih nogometnih lig, to so Premier League (Anglija), La Liga (Španija), Serie A (Italija), Bundesliga (Nemčija) in Ligue 1 (Francija), ter preostale nogometne lige v Evropi. Evropski nogometni trg se je v sezoni 2021/2022 povečal, znašal je 29,5 milijard EUR ter se tako vrnil na raven pred izbruhom virusa covid-19. Glavnino v celotni velikosti trga, 17,2 milijard EUR oziroma 58,3 %, predstavlja omenjenih 5 najmočnejših evropskih nogometnih lig. Na drugi strani so vse preostale prve državne nogometne lige v Evropi skupaj prinesle 5,4 milijarde EUR oziroma 18,3 % (Deloitte, 2023).

Slika 1 prikazuje velikost nogometnega trga v Evropi od sezone 2012/13 do sezone 2021/22. Kot je razvidno s slike 1, se je velikost evropskega nogometnega trga v zadnjih 10 letih dvignila za kar 30 % ter v sezoni 2021/22 zabeležila rekordno raven prihodkov. Kljub temu da je nogomet že sedaj najbolj popularen šport na svetu, se njegova rast in posledično tudi rast prihodkov, v skladu s trendi, pričakuje tudi v prihodnje. Zaradi vedno večje moči

nogometa, ki ustvarja vedno več denarja, pa je potreba po regulaciji nogometnih klubov vedno večja (Deloitte, 2023).

Slika 1: Velikost nogometnega trga v Evropi od sezone 2012/13 do sezone 2021/22 v milijardah EUR.

Vir: prirejeno po Deloitte (2023).

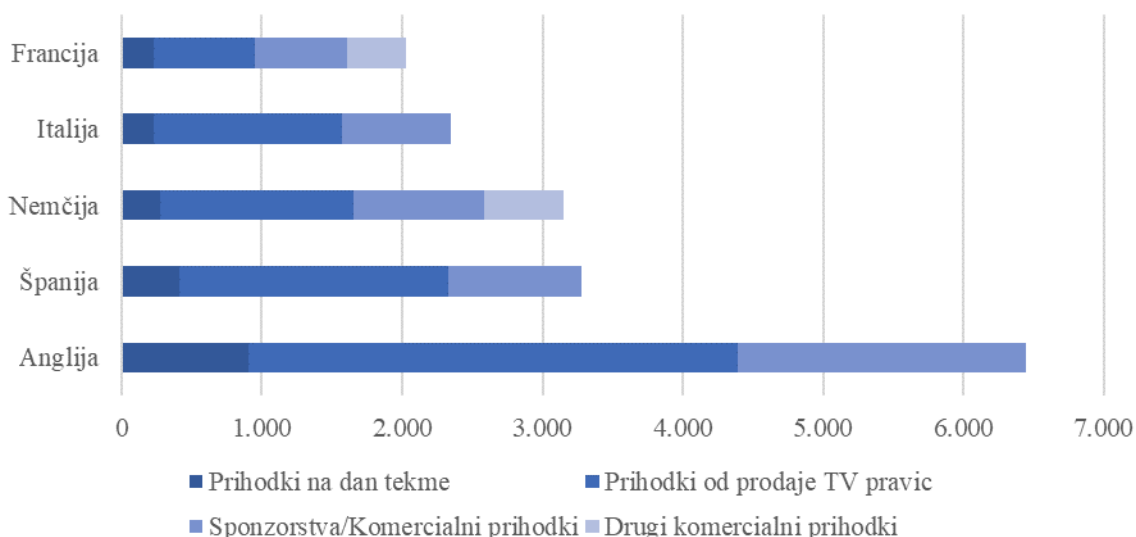
3.3 Financiranje nogometnih klubov v Evropi

Vsak nogometni klub mora poleg rezultatov na igrišču poskrbeti tudi za svoje financiranje oziroma grobo rečeno za svoje preživetje. Kar se tiče financiranja, lahko nogometne klube pravzaprav razdelimo v dve skupini, in sicer nogometne klube iz petih najmočnejših nogometnih lig in nogometne klube iz preostalih evropskih držav, kamor spadajo tudi slovenski nogometni klubi. Največji del prihodkov nogometni klubi iz petih najmočnejših lig, kar je razvidno s slike 2, pridobijo iz naslova televizijskih pravic. Na drugi strani imajo nogometni klubi iz preostalih evropskih nogometnih lig, kot je tudi slovenska, financiranje sestavljeno na drugačen način. Klubi iz slovenske nogometne lige, ki ni prepoznavna in močno zanimiva televizijskim hišam, iz naslova televizijskih pravic pridobijo zgolj manjši del prihodkov. Največji del prihodkov pa omenjenim nogometnim klubom predstavljajo sredstva s strani sponzorjev ter investorjev (Knafelc in Viškovič, 2022).

S slike 2, ki prikazuje delež posameznih vrst prihodkov klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig v sezoni 2021/22, je razvidno, da ima Premier League močan finančen primat nad ostali štirimi ligami. Povprečen prihodek na klub je v sezoni 2021/22 v

Premier League znašal 322 milijonov EUR, medtem ko nobena preostala liga ni presegla 175 milijonov EUR, kot so povprečni prihodki na klub znašali v Bundesligi.

Slika 2: Delež posameznih vrst prihodkov klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig v sezoni 2021/22 v milijonih EUR.

Vir: prirejeno po Deloitte (2023).

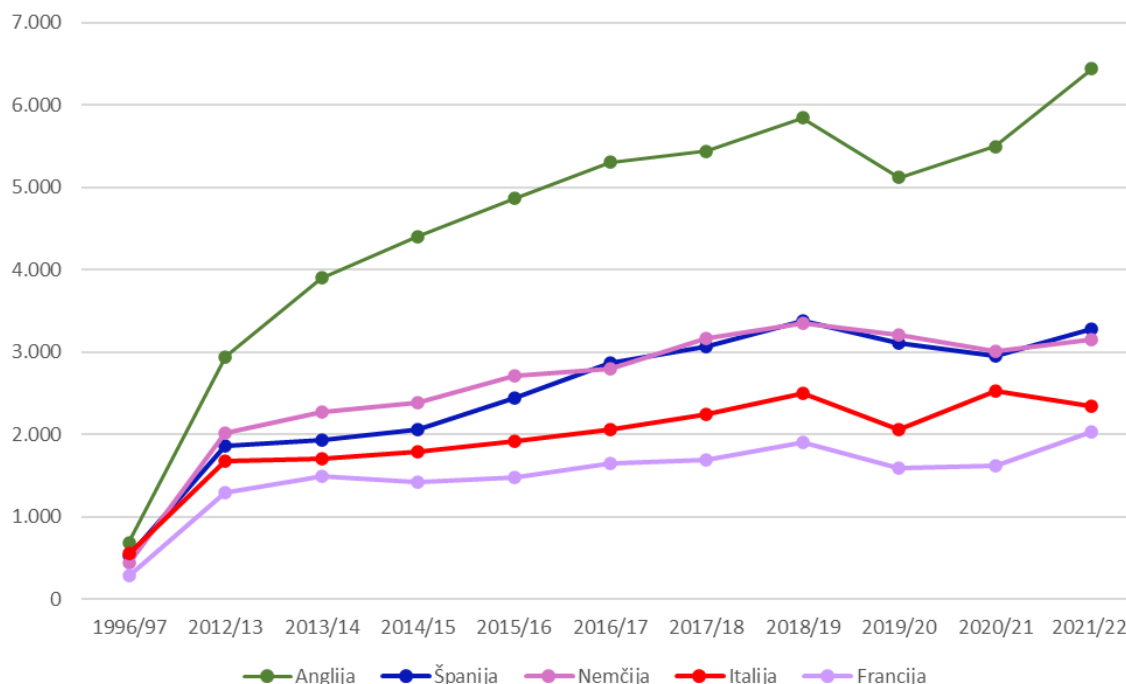
Kot je že omenjeno, večino prihodkov v evropski nogometni trg prinese pet najmočnejših evropski nogometnih lig. Zato se bom v nadaljevanju posvetil ravno tem ligam, predvsem angleški Premier League.

3.4 Pet najmočnejših evropskih nogometnih lig

V sezoni 2021/22 je pet najmočnejših evropskih nogometnih lig skupaj ustvarilo 17,2 milijarde EUR prihodkov, kar je predstavljalo rekorden znesek. V sezoni 2021/22 so si nogometni klubi iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig opomogli po pandemiji covid-19 ter s tem povezanimi izpadi dohodkov. V prihodke klubov so se vrnilo tako imenovani prihodki na dan tekme (angl. matchday revenue), ki jih v sezoni 2020/2021 zaradi zaprtja nogometnih tekem ni bilo. Največji izpad dohodkov, povezan z zaprtji stadionov, sta v sezoni 2020/2021 zabeležila angleška Premier League in nemška Bundesliga, skupen izpad dohodkov v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah pa se v sezoni 2020/2021 ocenjuje na okoli 2 milijardi EUR (Rial, 2021).

S slike 3 je razvidno, da je ravno obdobje med pandemijo covid-19 edino obdobje v zadnjih 15 letih, ko so prihodki klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig padali. Od sezone 1996/97 pa do sezone 2021/22 so se zvišali kar za okoli desetkrat, kar govori o neverjetni rasti evropskega nogometa oziroma natančneje petih najmočnejših lig v Evropi.

Slika 3: Prihodki petih najmočnejših nogometnih lig v Evropi med sezonami 1996/97 in 2021/22 v milijonih EUR

Vir: prirejeno po Deloitte (2023).

3.4.1 Premier League (Anglija)

Premier League je verjetno najboljša in najmočnejša nogometna liga v Evropi in na svetu, zagotovo pa je najbolj gledana, prepoznavna ter ekonomsko najmočnejša nogometna liga na svetu. V sezoni 2021/22 je ustvarila 6,4 milijarde EUR prihodkov, kar je več kot naslednji dve najdonosnejši nogometni ligi v Evropi skupaj. Prihodki Premier League v sezoni 2021/22 so predstavljali 37,4 % skupnih prihodkov petih najmočnejših evropski nogometnih lig (Deloitte, 2023).

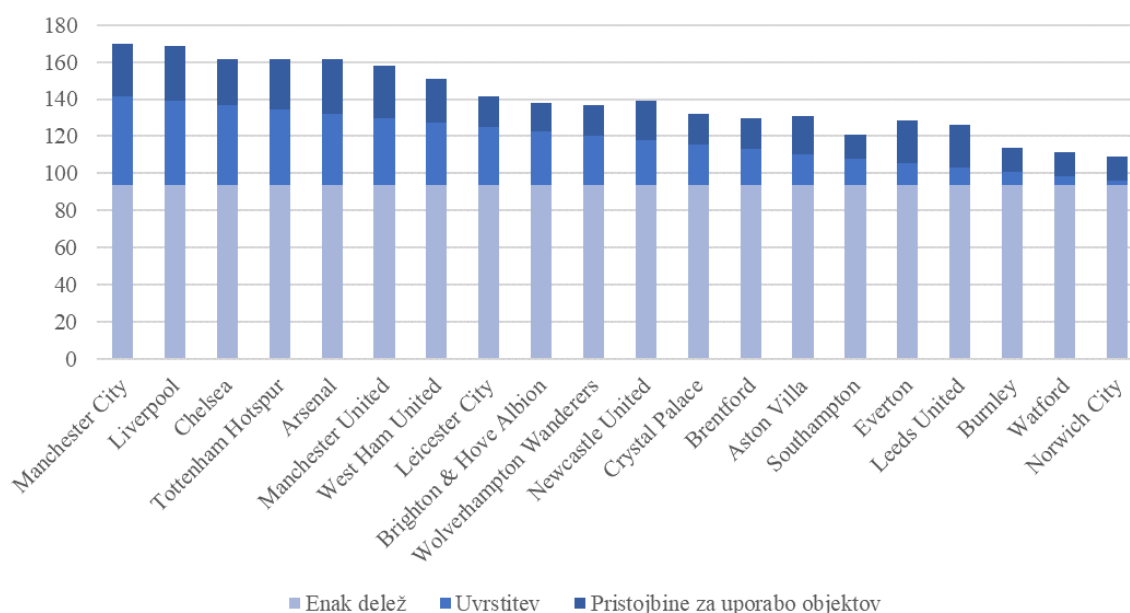
Velik del pri povišanju prihodkov v sezoni 2021/22, v primerjavi s prejšnjimi leti, so imeli prihodki na dan tekme. V sezoni 2021/22 so prihodki od prodaje na tekmah in s tekmami povezanimi aktivnostmi znašali približno 900 milijonov EUR. Omenjen rekorden znesek naj bi bil v prihodnjih letih še izboljššan, saj se pričakuje nadaljnja rast prihodkov, povezanih s tekmami (Deloitte, 2023).

Omenil sem že, da največji del prihodkov klubi iz petih najmočnejših lig pridobijo s strani prodaje TV-pravic, predvsem pa v tem segmentu izstopa Premier League. Z zadnjo prodajo televizijskih pravic za obdobje 2022–2025 je sklenila daleč najbogatejši dogovor o prodaji televizijskih pravic v zgodovini nogometa. Skupna vrednost prodaje televizijskih pravic za sezone 2022/23, 2023/24 in 2024/25 tako znaša več kot 11 milijard EUR. Prvič v zgodovini se je prav tako zgodilo, da je bil znesek v tujino prodanih televizijskih pravic višji od zneska

prodaje televizijskih pravic v Veliki Britaniji. To je le še eden od pokazateljev, da je Premier League resnično postala globalna liga, ki se spremlja povsod po svetu (Mackey, 2023).

Prihodki, ki jih Premier League pridobi iz naslova televizijskih pravic, so razdeljeni med vseh 20 klubov, ki v posamezni sezoni igrajo v Premier League. Prikazani so tudi na sliki 4. 50 % prihodkov se med klube porazdeli enakomerno, 25 % se med klube razdeli na podlagi končne uvrstitve v sezoni, 25 % pa se med klube razdeli na podlagi števila prenosov tekem posameznega kluba. V tujini imajo lastniki televizijskih pravic Premier League pravico prenašati vseh 380 tekem v sezoni, medtem ko imajo lastniki televizijskih pravic Premier League v Veliki Britaniji pravico prenašati le 200 tekem, saj je televizijsko prenašanje tekem v Veliki Britaniji ob sobotah med 16. in 18. uro prepovedano (Mackey, 2023).

Slika 4: Prihodki klubov Premier League v Veliki Britaniji od televizijskih pravic v sezoni 2021/22 v milijonih EUR.

Vir: prirejeno po Statista (2023).

3.4.2 La Liga (Španija)

La Liga je, poleg Premier League, najmočnejša nogometna liga v Evropi, v njej pa igrata tudi verjetno največja nogometna kluba na svetu, Real Madrid in Barcelona. Tudi po koeficientu UEFA je bila La Liga do sezone 2020/21 najuspešnejša nogometna liga v Evropi, potem pa jo je prehitela Premier League (UEFA, brez datuma a).

Kljub veliki uspešnosti La Lige v evropskih tekmovanjih, kjer so bili njeni klubi v drugem desetletju 21. stoletja razred zase, La Liga za Premier League v komercialnem smislu močno zaostaja. La Liga je v sezoni 2021/22 ustvarila 3,3 milijarde EUR prihodkov, kar je približno za polovico manj kot Premier League (Deloitte, 2023).

La Liga je do leta 2016 klubom dovoljevala individualno prodajo televizijskih pravic. To je pomenilo, da sta velikana, Real Madrid in Barcelona, svoje televizijske pravice prodajala po veliko višjih cenah kot preostali klubi. Tako sta imela nad preostalimi klubi v La Ligi zelo veliko premoč, saj slednji s finančno neizmerno močnejšima kluboma niso uspeli tekmovati. Vodstvo La Lige se je zavedalo, da je moč tekmovanja v tem, da so vsi klubi kar se da finančno močni in da morajo, če želijo tekmovati s Premier League, poskrbeti za kar se da tekmovalno ligo. Tako se televizijske pravice La Lige od leta 2016 prodajajo kolektivno, za vse klube. Največ denarja s strani prodaje televizijskih pravic še vedno ustvarita Real Madrid in Barcelona, vendar pa so zneski precej bolj enakomerno razporejeni med vse klube (Balague, 2015).

3.4.3 Bundesliga (Nemčija)

Organiziranost nogometnih klubov v Nemčiji je zaradi edinstvenega pravila o lastništvu nogometnih klubov drugačna kot v preostalih petih najmočnejših ligah. Pravilo 50+1 zapoveduje, da morajo navijači oziroma člani kluba imeti 50 % in en glas glasovalnih pravic oziroma z drugimi besedami večino. Pravilo, ki je med nemškimi ljubitelji nogometa izjemno priljubljeno, morebitnim zasebnim investitorjem onemogoča večinski prevzem ter vodilno vlogo v klubu. Zagovorniki omenjenega pravila pa vseskozi poudarjajo, da v nemških nogometnih klubih ne želijo tujih vlagateljev, ki na prvo mesto dajejo dobičke, vendar želijo nogomet ohraniti v rokah navijačev (Bundesliga, brez datuma).

Pravilo 50 + 1 ima tako kot prednosti tudi določene slabosti. Prednost je zagotovo ta, da so v Nemčiji cene nogometnih vstopnic veliko dostopnejše kot na primer v Premier League. Po drugi strani pa omenjeno pravilo ovira nemške nogometne klube, saj zaradi manjših investicij v nemške nogometne klube le-ti težko sledijo klubom iz preostalih najmočnejših lig v Evropi (Kupfer, 2008).

Kljub strogemu pravilu o lastništvu nogometnih klubov, ki naj bi vsem klubom, ki ga kršijo, prepovedovalo nastop v Bundesligi, poznamo tudi določene izjeme. Že dolga leta sta izjema kluba Bayer Leverkusen in VFL Wolfsburg, saj podjetji z večinskim deležem v klubu vanju redno vlagata že več kot 20 let. V zadnjih letih pa sta izjemi postala tudi kluba Hoffenheim in RB Leipzig (Bundesliga, brez datuma).

Kljub drugačni ureditvi nogometnih klubov se lahko Bundesliga bori s preostalimi najmočnejšimi nogometnimi ligami v Evropi. V sezoni 2021/22 je zabeležila 3,1 milijarde EUR prihodkov, kar jo uvršča ob bok La Ligi. Čeprav je imela Bundesliga v sezoni 2021/22, v povprečju na tekmah največ navijačev, so bili njihovi prihodki s strani tekem kar trikrat manjši kot v Premier League. Največjo priložnost za napredek ima Bundesliga na področju prodaje televizijskih pravic v tujini, saj so na ta račun v sezoni 2021/22 zaslužili 230 milijonov EUR, medtem ko so omenjeni prihodki v Premier League znašali 1,6 milijarde EUR (Deloitte, 2023).

3.4.4 Serie A (Italija)

Serie A je edina liga izmed petih najmočnejših evropskih nogometnih lig ki je v sezoni 2021/22 dosegla manj prihodkov kot v sezoni poprej. Skupni prihodki Serie A so v sezoni 2021/22 znašali 2,4 milijarde EUR. Zmanjšanje prihodkov glede na sezono 2020/21 pa lahko pripišemo zmanjšanju prihodkov od prodaje televizijskih pravic, in sicer za 24 % (Deloitte, 2023).

3.4.5 Ligue 1 (Francija)

Ligue 1 je v sezoni 2021/22 od vseh petih najmočnejših evropskih nogometnih lig dosegla največjo rast prihodkov. Prihodki so se v primerjavi s sezono 2020/21 zvišali za 26 %. Kljub temu je imela Ligue 1 v sezoni 2021/22 med petimi najmočnejšimi evropskimi nogometnimi ligami še vedno najmanj prihodkov, znašali so 2 milijardi EUR (Deloitte, 2023).

Ligue 1 je imela v sezoni 2021/22 s prodajo televizijski pravic 225 milijonov prihodkov, kar je več kot petnajstkrat manj kot Premier League. Oktobra 2023 pa vodstvo Ligue 1 ni prejelo zadovoljivih ponudb ob razpisu prodaje televizijskih pravic za obdobje od 2024 do 2029. Vse to kaže, da je Ligue 1 najmanj priljubljena in zanimiva med najboljšimi petimi nogometnimi ligami v Evropi (Slater, 2023b).

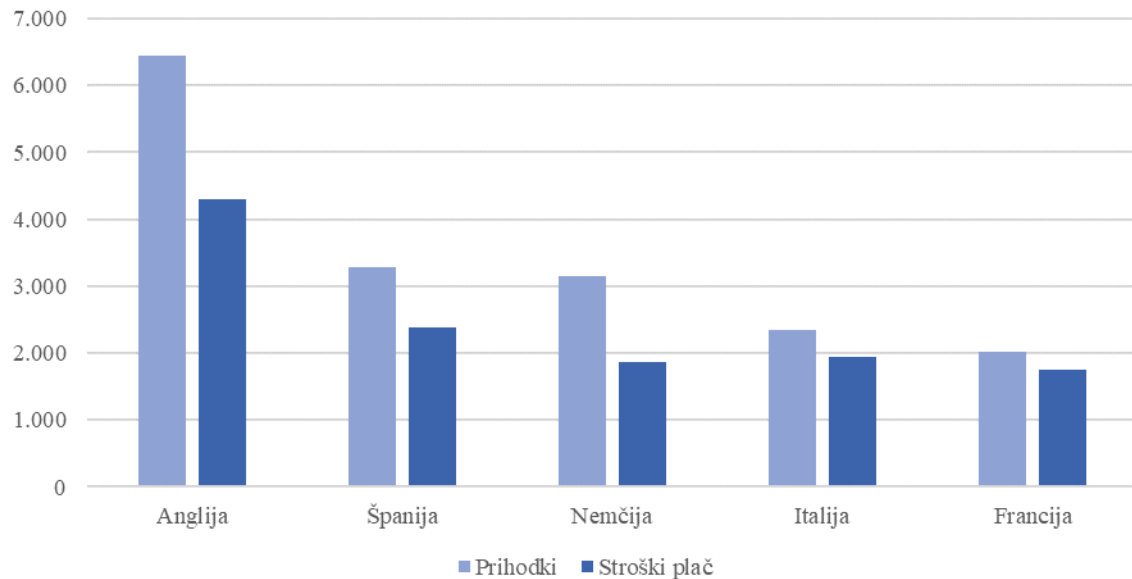
3.5 Poslovni rezultati in dobičkonosnost klubov

V sodobnem nogometu, ki je v državah najmočnejših evropskih nogometnih lig postal ena od najpomembnejših ekonomskih dejavnosti, se skladno z rastjo prihodkov višajo tudi stroški nogometnih klubov. Največji del v stroških nogometnih klubov predstavljajo stroški plač. Nogometni klubi se zavedajo, da so nogometni super zvezdniki njihovo največje bogastvo, zato jih temu primerno tudi plačajo. V letu 2022 je povprečna plača nogometašev v Premier League, ki je najdonosnejša nogometna liga na svetu, presegla 4 milijone EUR letno (Off The Pitch, 2023).

3.5.1 Stroški plač

Kot je že omenjeno, stroški plač predstavljajo največji del stroškov nogometnih klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig. Primerjavo med prihodki in stroški plač posamezne lige prikazuje slika 5. V sezoni 2021/22 so stroški plač znašali kar 74 % celotnih prihodkov v omenjenih petih ligah. Najbolj zdravo razmerje med prihodki in stroški plač, skladno s pregovorno nemško varčnostjo in finančno stabilnostjo, je v tej sezoni imela nemška Bundesliga, kjer so stroški plač znašali 59 % celotnih prihodkov (Deloitte, 2023).

Slika 5: Prihodki in stroški plač v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah v sezoni 2021/22 v milijonih EUR

Vir: prirejeno po Deloitte (2023).

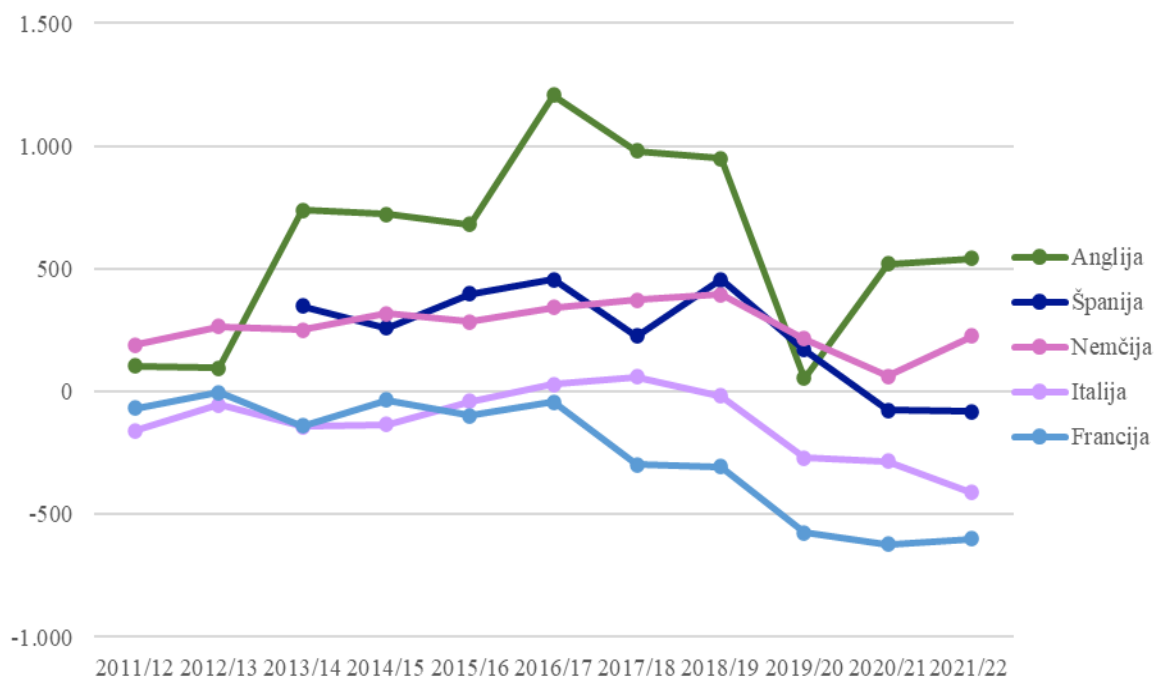
Največji problem s stroški plač ima francoska Ligue 1, ki je od vseh petih najmočnejših evropskih nogometnih lig najmanj donosna. V sezoni 2021/22 so stroški plač v Ligue 1 znašali kar 87 % prihodkov, medtem ko so v letu 2020/21 zaradi nižjih prihodkov stroški dela znašali 97 % prihodkov (Deloitte, 2023).

Kljub temu da je Premier League daleč najdonosnejša nogometna liga na svetu, je imel največje stroške plač v sezoni 2021/22 francoski prvak PSG. Omenjeni klub je za stroške plač za ekipo, sestavljeno iz zvezdnikov, kot so Lionel Messi, Kylian Mbappé in Neymar, v sezoni 2021/22 namenil več kot 700 milijonov EUR. Na ta način je bil PSG izmed dvajsetih klubov z največ prihodki v omenjeni sezoni edini, ki je za stroške plač porabil več, kot so znašali celotni prihodki kluba (McKenna, 2023).

3.5.2 Rezultati iz poslovanja

Vsi klubi iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig so imeli v sezoni 2021/22 v skupnem seštevku izgubo iz poslovanja, in sicer v višini 342 milijonov EUR. Slika 6 prikazuje dobiček oziroma izgubo iz poslovanja posamezne lige. V sezoni 2021/22 sta dobiček iz poslovanja ustvarili samo Premier League, in sicer 542 milijonov EUR, in Bundesliga, ki je ustvarila 227 milijonov EUR, medtem ko so preostale tri ustvarile izgubo iz poslovanja. Najmanjšo izgubo je ustvarila La Liga, in sicer 82 milijonov EUR, mnogo večjo pa sta ustvarili Serie A, s 412 milijoni EUR, in Ligue 1, s 599 milijoni EUR (Deloitte, 2023).

Slika 6: Dobički/izgube iz poslovanja klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig v sezoni 2021/22 v milijonih EUR

Vir: prirejeno po Deloitte (2023).

To občutno poslabšanje rezultatov iz poslovanja, glede na sezono 2018/19, ki je bila zadnja pred pandemijo covid-19, lahko pripišemo povišanju stroškov. Prihodki klubov iz analiziranih lig so bili v sezoni 2021/22 na rekordni ravni, bistveno pa so se povečali stroški klubov, predvsem stroški dela (Deloitte, 2023).

Najslabši rezultat iz poslovanja že od sezone 2015/16 beleži francoska Ligue 1. Omenjena liga je v tržnem smislu najmanj zanimiva in prepoznavna, posledično ima najnižje prihodke in beleži izgubo iz poslovanja vseskozi v zadnjih 10 letih (Deloitte, 2023).

3.6 Povezave med finančno močjo in športnimi uspehi

Iz finančne analize, predstavljene na prejšnjih straneh, je razvidno, da je Premier League finančno najmočnejša nogometna liga v Evropi. Sami pa si lahko postavimo zanimivo vprašanje, ali je finančna moč nogometnih klubov povezana z njihovimi uspehi na igrišču. Prav tako je vprašanje tudi, če lovorike osvajajo finančno najmočnejše ekipe. Če sam, na prvo žogo, odgovorim na svoje vprašanje, bi rekel, da je športni uspeh povezan s finančno močjo klubov. Na primer zadnji trije zmagovalci Lige prvakov, Chelsea, Real Madrid in Manchester City, spadajo med najbogatejše nogometne klube na svetu. V nadaljevanju bom skušal odgovoriti na vprašanja o povezanosti med športnimi uspehi in finančno močjo nogometnih klubov.

UEFA pripravlja lestvico najmočnejših evropskih nogometnih klubov, oziroma lestvico klubskih koeficientov, ki je prikazana v tabeli 1. Klubski koeficienti se izračunajo na podlagi rezultatov klubov iz posameznih držav v vseh treh klubskih tekmovanjih pod okriljem UEFA v zadnjih petih letih. Ta tri tekmovanja so Liga prvakov (angl. UEFA Champions League), Evropska liga (angl. UEFA Europa League) in Konferenčna liga (angl. UEFA Europa Conference League) (UEFA, brez datuma c).

Tabela 1: Lestvica prvih desetih držav po številu zbranih točk v tekmovanjih pod okriljem UEFA v letih 2019–2023

Pozicija	Država	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	Skupaj
1	Anglija	22.642	18.571	24.357	21.000	23.000	109.570
2	Španija	19.571	18.928	19.500	18.428	16.571	92.998
3	Nemčija	15.214	18.714	15.214	16.214	17.125	82.481
4	Italija	12.642	14.928	16.285	15.714	22.357	81.926
5	Francija	10.583	11.666	7.916	18.416	12.583	61.164
6	Nizozemska	8.600	9.400	9.200	19.200	13.500	59.900
7	Portugalska	10.900	10.300	9.600	12.916	12.500	56.216
8	Belgija	7.800	7.600	6.000	6.600	14.200	42.200
9	Škotska	6.750	9.750	8.500	7.900	3.500	36.400
10	Avstrija	6.200	5.800	6.700	10.400	4.900	34.000

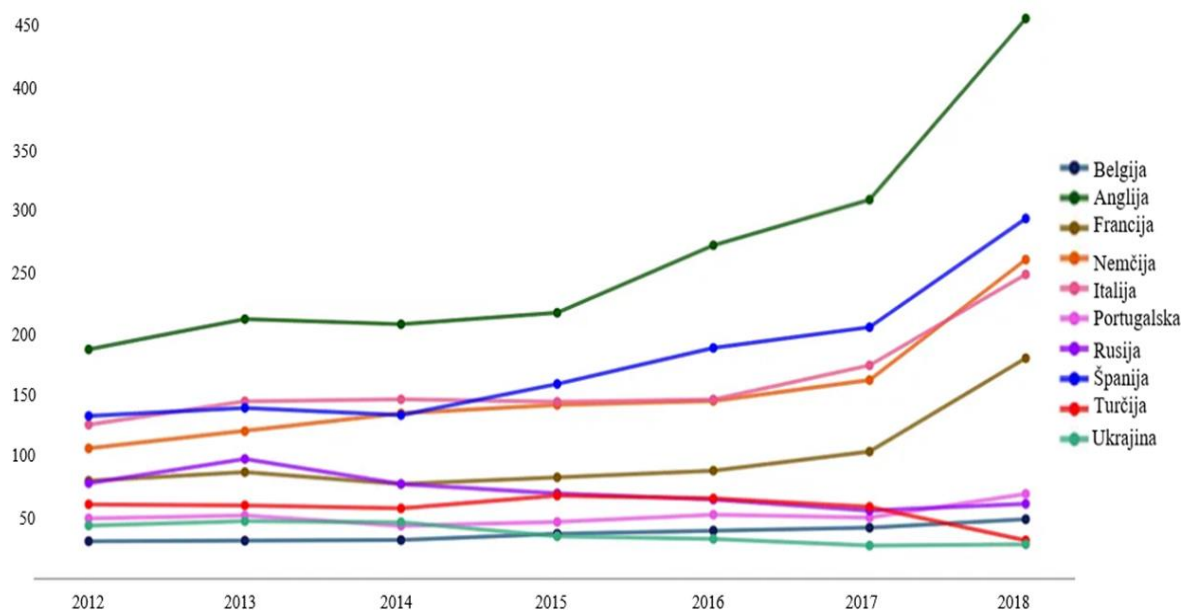
Vir: prirejeno po UEFA (brez datuma c).

V tabeli 1 lahko vidimo, da so države velikih petih po koeficientu najuspešnejše, kar je povsem logično. Prav tako lahko razberemo, da je razlika v koeficientu med omenjenimi državami zelo velika. Francija, ki ima od omenjenih držav najnižji koeficient, je pravzaprav veliko bližje Nizozemski in Portugalski, ki sta na 6. in 7. mestu, kot preostalim državam velike peterice (UEFA, brez datuma c).

Kot je že omenjeno, je koeficient UEFA izračunan na podlagi rezultatov v zadnjih petih sezonah. Zato je logično, da v sezoni 2023/24 prvo mesto zaseda Premier League. Angleški klubi so v zadnjih petih letih dvakrat osvojili Ligo prvakov, ki je najpomembnejše evropsko nogometno tekmovanje. Na podlagi tega bi lahko sklepali, da so rezultati povsem povezani s finančno močjo nogometnih klubov, resnica pa je nekoliko drugačna, saj je do sezone 2020/21 dolga leta prvo mesto po koeficientu UEFA zasedala Španija (UEFA, brez datuma c).

S slike 7, ki jo je v okviru svoje analize o povezanosti med vrednostjo moštva in uspešnostjo ekipe pripravil Droste, lahko razberemo, da imajo v zadnjih letih ekipe iz angleške Premier League najvrednejše zasedbe. To je povsem logično in razumljivo, saj sem že večkrat omenil, da je Premier League najdonosnejša nogometna liga na svetu.

Slika 7: Gibanje povprečne vrednosti nogometnih ekip med leti 2009 in 2018 v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah v milijonih EUR

Vir: prirejeno po Droste (2019).

Kljub temu da so bile angleške ekipe, kot je razvidno iz slike 7, med leti 2012 in 2018 najvrednejše, je v tem času Ligo prvakov osvojila zgolj ena angleška ekipa. Iz tabele 2, ki prikazuje zmagovalce Lige prvakov v zadnjih 20 sezonah, je razvidno, da so v tem času španske ekipe osvojile kar pet od sedmih naslovov, edina preostala naslova pa sta osvojila nemški Bayern München in angleški Chelsea (Transfermarkt, brez datuma).

Kljub temu da v zadnjih dvajsetih letih največ naslovov v Ligi prvakov, in na splošno v evropskih tekmovanjih, niso osvojili klubi iz Premier League, težko rečemo, da vrednost ekip in uspešnost ekip nista povezana. Od sezone 2003/04 je Ligo prvakov osvojila zgolj ena ekipa, ki ne prihaja iz ene izmed petih najmočnejših lig v Evropi. Ta ekipa je bila Porto, ravno v sezoni 2003/04. Kot je razvidno s slike 7, ekipe iz preostalih nogometnih lig po vrednosti ekip niso konkurenčne tistim iz petih najmočnejših. Zato ni presenetljivo, da preostale ekipe, z vidika rezultatov, niso konkurenčne angleškim, španskim, nemškim, italijanskim in francoskim ekipam. Zmagovalci Lige prvakov od sezone 2003/04 so prikazani v tabeli 2 (Transfermarkt, brez datuma).

Tabela 2: Zmagovalci Lige prvakov od sezone 2003/04

Sezona	Klub	Država
2023/24	Real Madrid	Španija
2022/23	Manchester City	Anglija
2021/22	Real Madrid	Španija
2020/21	Chelsea	Anglija
2019/20	Bayern München	Nemčija
2018/19	Liverpool	Anglija
2017/18	Real Madrid	Španija
2016/17	Real Madrid	Španija
2015/16	Real Madrid	Španija
2014/15	Barcelona	Španija
2013/14	Real Madrid	Španija
2012/13	Bayern München	Nemčija
2011/12	Chelsea	Anglija
2010/11	Barcelona	Španija
2009/10	Inter Milan	Italija
2008/09	Barcelona	Španija
2007/08	Manchester United	Anglija
2006/07	AC Milan	Italija
2005/06	Barcelona	Španija
2004/05	Liverpool	Anglija
2003/04	Porto	Portugalska

Vir: prirejeno po Transfermarkt (brez datuma).

3.6.1 Povezave med finančno močjo in športnimi uspehi v petih najmočnejših evropskih nogometnih ligah

Kot je razvidno iz prejšnjega odstavka in tabele 2, v Ligi prvakov v zadnjih letih prevladujejo ekipe iz petih najmočnejših evropski lig. Zanimalo me je, ali je to samo slučaj, zato sem se vprašal, če finančno najmočnejše ekipe osvajajo lovorike tudi na domačih tleh.

Tabela 3 prikazuje osvojene ligaške naslove dveh najvrednejših ekip v petih najmočnejših evropskih ligah med leti 2009 in 2018. Razvidno je, da so klubi z najvrednejšimi ekipami osvojili več kot 80 % državnih prvenstev. Predvsem v Španiji, Italiji in Nemčiji prevladujejo najvrednejše ekipe. Tako lahko tudi v posameznih nogometnih državnih prvenstvih potrdimo povezanost med vrednostjo in športnim uspehom ekip (Droste, 2019).

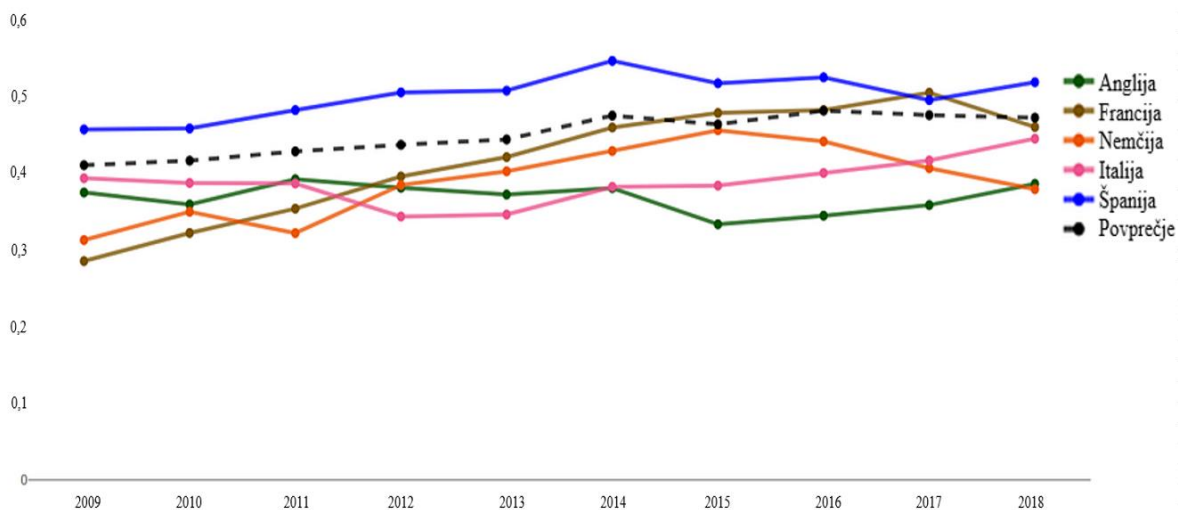
Tabela 3: Najvrednejše ekipe v petih najmočnejših evropskih ligah med leti 2009 in 2018

Država	Najvrednejša ekipa	Druga najvrednejša ekipa	Št. osvojenih naslovov dveh najvrednejših ekip
Anglija	Manchester City	Chelsea	7
Španija	Real Madrid	Barcelona	9
Nemčija	Bayern München	Borussia Dortmund	10
Italija	Juventus	Napoli	8
Francija	PSG	Olympique Lyon	6

Vir: prirejeno po Droste (2019).

Največji evropski nogometni klubi postajajo finančno vse močnejši, vprašanje pa je, ali lahko z vse večjo finančno močjo največjih evropskih nogometnih klubov v prihodnosti pričakujemo še večjo finančno neenakost med nogometnimi klubi v petih najmočnejših evropskih ligah. Na to vprašanje je mogoče odgovoriti z Ginijevega koeficientom, ki se v ekonomiji pogosto uporablja za izražanje enakosti oziroma neenakosti. Razvoj Ginijevega koeficienta v petih najmočnejših evropskih ligah od leta 2009 do 2018 je prikazan na sliki 8. Če je Ginijev koeficient enak 1, bi en klub imel vse, drugi pa nič, če pa je vrednost Ginijevega koeficienta enaka 0, bi vsi nogometni klubi imeli popolnoma enako. (Droste, 2019).

Slika 8: Razvoj Ginijevega koeficienta v petih najmočnejših evropskih ligah od leta 2009 do leta 2018

Vir: prirejeno po Droste (2019).

Kot je razvidno s slike 8, ki prikazuje razvoj Ginijevega koeficienta v petih najmočnejših evropskih ligah od leta 2009 do 2018, se je v zadnjih letih neenakost povečala v vseh petih preučevanih ligah. Neenakost se je najbolj povečala v Franciji, kjer se je Ginijev koeficient z 0,29 povečal na 0,46. Najvišjo stopnjo neenakosti je mogoče zaznati v Španiji, kar je

pričakovano, saj, kot je že omenjeno, v španski La Ligi večino prihodkov prejmeta Real Madrid in Barcelona. V Angliji se je neenakost povečala zgolj za 0,01, kar lahko pripišemo sistemu Premier League, kjer so prihodki klubom razdeljeni enakomerno. Črtna črta kaže skupno povprečje preučevanih petih lig. Leta 2009 je skupen Ginijev koeficient znašal 0,41, do leta 2014 pa se je povečal na 0,47. Od leta 2014 je vrednost ostala na približno isti ravni. Eden od razlogov za to je bila uvedba finančnega fair playa (v nadaljevanju FFP), ki ga je leta 2014 uvedla UEFA (Droste, 2019).

3.6.2 Statistična povezava med vrednostmi moštev in športnimi uspehi

V okviru prejšnjih točk ugotavljam, da imajo v evropskih tekmovanjih absolutno premoč ekipe iz petih najmočnejših evropskih lig, ki so finančno najmočnejše. Prav tako ugotavljam, da v petih najmočnejših evropskih ligah lovorike osvajajo najvrednejše ekipe. V nadaljevanju bom opisal statistično povezavo med vrednostjo ekip in njenimi osvojenimi prvenstvenimi točkami. Pri tem si bom pomagal s Pearsonovim koeficientom korelacije (Droste, 2019).

S Pearsonovim koeficientom korelacije najpogosteje merimo linearno povezanost dveh številskih spremenljivk. Pozitivna in močna povezanost med dvema spremenljivkama obstaja, kadar je Pearsonov koeficient pozitiven in blizu 1. Kadar je Pearsonov koeficient negativen, obstaja negativna povezanost med spremenljivkama (Statistik.si, 2016).

Iz tabele 4 je razvidno, da Pearsonov koeficient korelacije znaša skoraj 0,69, kar pomeni, da gre za pozitivno in močno povezavo med vrednostjo ekipe in številom osvojenih prvenstvenih točk, vendar pa še ničesar ne pove o vzročnosti. Pearsonov koeficient korelacije je najvišji v Španiji, Angliji ter Italiji, medtem ko je v Nemčiji in Franciji precej manjši (Droste, 2019).

Tabela 4: Pearsonov koeficient korelacije med osvojenimi točkami in vrednostjo ekip v petih najmočnejših evropskih ligah

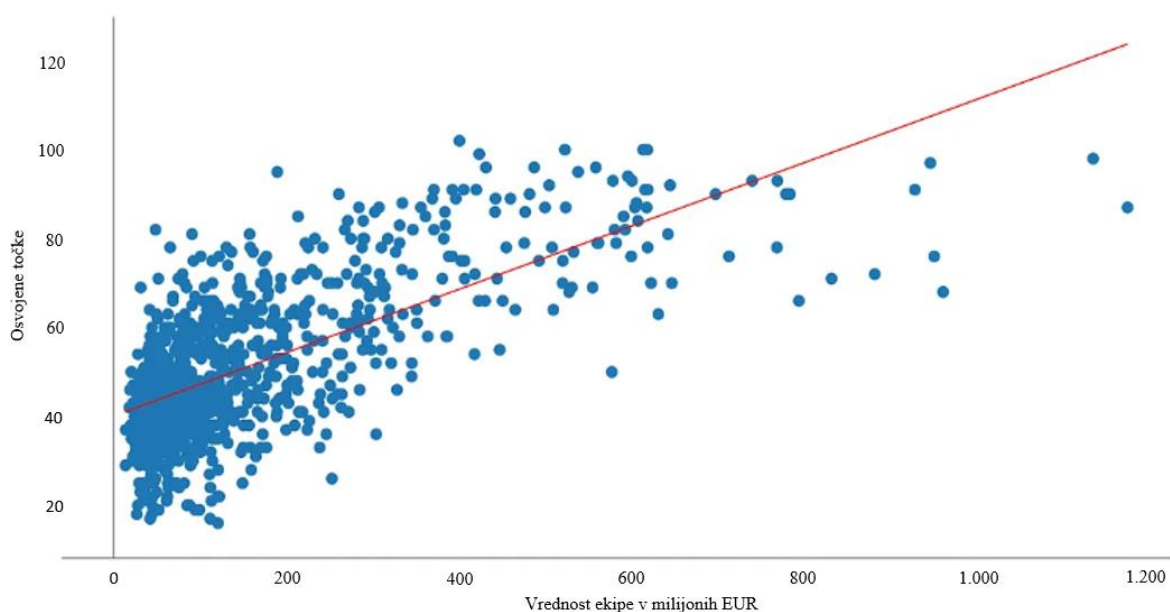
	Pearsonov koeficient korelacije
Skupaj	0,69
Anglija	0,75
Španija	0,76
Nemčija	0,66
Italija	0,75
Francija	0,65

Vir: prirejeno po Droste (2019).

S slike 9, ki prikazuje razmerje med vrednostjo ekip in številom osvojenih točk, je mogoče jasno razbrati, da z naraščanjem vrednosti ekipe narašča tudi število osvojenih prvenstvenih

točk. Povsem mogoče je, da gre tukaj zgolj za delno korelacijo. Na primer, če manj vredna ekipa, kot je bil Leicester City, ki je v sezoni 2015/16 osvojil Premier League, osvoji prvenstvo, se vrednost igralcev ter posledično ekipe zaradi dobrih rezultatov poveča, ne da bi klub investiral v ekipo. V takšnih primerih, ki so sicer precej redki, je razlog za povečanje vrednosti ekipe uspeh in ne investiranje lastnikov v ekipo. V največ primerih pa nogometni klubi in njihovi lastniki z nakupi novih igralcev investirajo v ekipo, saj običajno višja vrednost ekipe vodi do boljših rezultatov (Droste, 2019).

Slika 9: Razmerje med vrednostjo ekip in številom osvojenih prvenstvenih točk na sezono

Vir: prirejeno po Droste (2019).

3.6.3 Ugotovitve

Klubi iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig prevladujejo na finančnem ter tudi športnem področju. Ti klubi, v primerjavi z ostalimi evropskimi klubi, še naprej rastejo, zato bo prevlada klubov iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig v prihodnosti še bolj izrazita.

Če med seboj primerjamo klube iz petih najmočnejših evropskih nogometnih lig, lahko opazimo, da je finančno daleč najmočnejša angleška Premier League, ki je v zadnjih letih tudi naredila rezultatski preboj v evropskih tekmovanjih. Glede na to, da Premier League še vedno najhitreje raste, ni pričakovati, da bi v naslednjih letih njen primat prevzela katera od drugih evropskih nogometnih lig.

Preveril sem statistično povezanost med vrednostjo ekipe in osvojenimi prvenstvenimi točkami. Iz prejšnjih točk in slike 9 je razvidno, da obstaja močna pozitivna korelacija. Logično lahko predvidevam, da se bo v prihodnjih letih prevlada ekip iz petih najmočnejših

evropskih lig v evropskih tekmovanjih še povečala. Prav tako lahko predvidevam, da bodo nacionalna prvenstva v petih najmočnejših evropskih ligah še naprej osvajali finančno najmočnejši klubi.

4 NOVI MODELI EVROPSKIH NOGOMETNIH TEKMOVANJ

Evropski nogomet je v zadnjih letih doživel veliko sprememb in pretresov. Kot sem že omenil v prejšnjih poglavjih, UEFA z reformami skrbi, da bi bile spremembe čim bolj tekoče in gladke, pretresi pa čim manj siloviti. Leta 2020 je evropski nogomet, tako kot večino preostalih panog, močno prizadel virus covid-19 in z njim povezana ustavitev javnega življenja. V Evropi so se ustavile praktično vse nogometne lige, tekme so se igrale le v Belorusiji. Zaustavitev prvenstev in ne igranje je nogometnim klubom, tako največjim kot najmanjšim, povzročilo veliko škode. Tudi ko se je profesionalni nogomet spet začel igrati, so stadioni več kot leto dni samevali, saj je bil obisk gledalcev prepovedan. To je klubom v največjih evropskih nogometnih ligah, kot so španska La Liga, italijanska Serie A, nemška Bundesliga, francoska Ligue 1 in predvsem angleška Premier League, pustilo velike finančne posledice. Največji evropski klubi na dan tekme z vstopnicami, hrano, pijačo in preostalim spremljevalnim programom zaslužijo enormne zneske, ki se merijo v milijonih oziroma celo v milijardah EUR. Ker je bil obisk tekem in stadionov v času po pandemiji vse do jeseni leta 2021, ponekod tudi dlje, povsem prepovedan, so klubi ostali brez velike količine zaslužkov, saj je bil njihov zaslužek na dan tekme praktično neobstoječ. Zaradi odpovedi tekem so morali klubi televizijskim hišam omogočiti popuste in odloge plačila, kar je še dodatno načelo finančno stanje klubov. Zaradi velikih izgub, ki so jih v tem času utrpeli nogometni klubi, je pri lastnikih največjih nogometnih klubov še močnejše zaživela ideja o ustanovitvi nove, zaprte evropske nogometne lige, ki bi jo vodili klubi sami (Bancel in Philippe, 2021).

4.1 Evropska superliga

ESL je bila ustanovljena 18. aprila 2021. Ustanovljena je bila s strani dvanajstih evropskih nogometnih velikanov, to so (Panja in Smith, 2021):

- Real Madrid,
- Barcelona,
- Atletico Madrid,
- Juventus,
- AC Milan,
- Inter Milan,
- Chelsea,
- Arsenal,
- Tottenham Hotspur,

- Liverpool,
- Manchester City in
- Manchester United.

Omenjenih dvanajst evropskih nogometnih velikanov je želelo v ESL privabiti še tri dodatne evropske velikane, ti naj bi bili PSG, Bayern München in Borussia Dortmund. Zamišljeno je bilo, da bi v ESL nastopalo omenjenih petnajst nogometnih klubov, ki bi imeli v tekmovanju zagotovljeno mesto, pet mest pa bi bilo na voljo še za ostale klube, ki bi se v ESL morali kvalificirati. Vsak klub bi v sezoni ESL odigral najmanj 18 tekem, klubi pa so ob ustanovitvi izrazili namero po izstopu iz tekmovanj pod okriljem UEFA, medtem ko bi še vedno tekmovali v nacionalnih nogometnih prvenstvih. Nenadna in nepričakovana ustanovitev ESL, ki je odjeknila kot strela z jasnega, je pri vseh nogometnih deležnikih povzročila veliko negotovosti (Panja in Smith, 2021).

Kljub temu da naj bi bilo pet od dvajsetih mest v vsaki sezoni ESL odprtih, kar pomeni, da bi se v ESL lahko uvrstil kateri koli klub, na podlagi tekmovalnih dosežkov, gre pravzaprav za zelo zaprt sistem tekmovanja. Klubi, ki bi v ESL imeli stalno mesto, bi imeli v primerjavi s preostalimi klubi tako veliko premoč, da le-ti sploh ne bi bili konkurenčni. To, da bi evropski nogomet z ustanovitvijo ESL prešel v zaprto strukturo tekmovanj, kjer imajo klubi zagotovljeno mesto, je bil eden od največjih razlogov proti ustanovitvi ESL. Sistem zaprtih tekmovanj, iz katerih klubi ne morajo izpasti, ni v skladu z evropsko kulturo športnih tekmovanj, hkrati pa so mnogi skeptiki ESL poudarjali, da evropski nogomet ne sme biti rezerviran samo za zelo bogato elito (Crafton, 2021).

4.1.1 Razlogi za ustanovitev Evropske superlige

Ideja o ustanovitvi lige, ki bi jo vodili največji evropski nogometni velikani sami, je tlela že dolgo časa. Lastnikom omenjenih klubov ni všeč, da ima v evropskih nogometnih tekmovanjih, predvsem v Ligi prvakov, glavno besedo UEFA. Zaradi finančnih težav klubov in izgub, ki so jih utrpeli zaradi krize, povezane s covidom-19, je ta ideja zaživela še močneje in bila leta 2021 uradno predstavljena. ESL je bila tako ustanovljena predvsem zaradi naslednjih razlogov (Panja in Smith, 2021):

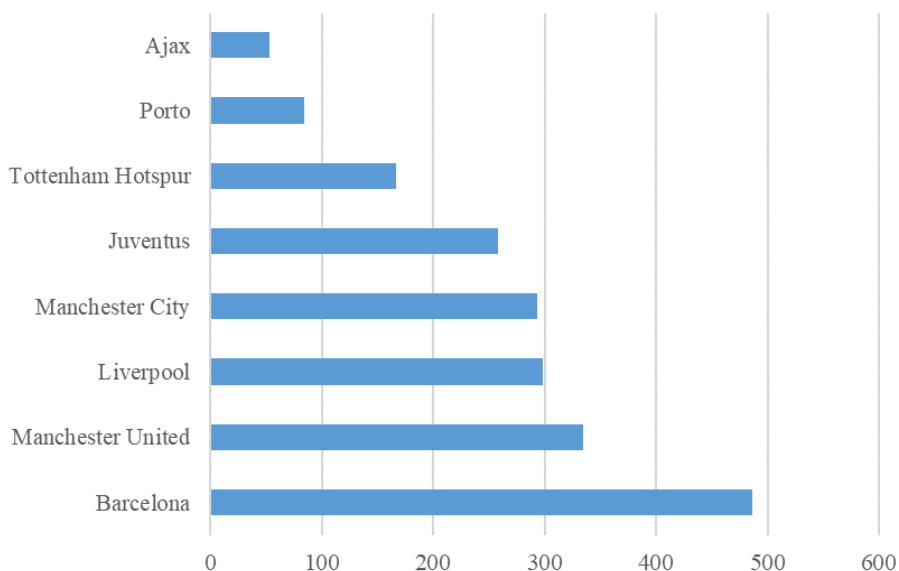
- lastniki evropskih nogometnih velikanov so želeli sami odločati o razdelitvi prihodkov. UEFA v obstoječem sistemu prihodke razporeja tudi med manjše lige in klube, ESL pa bi klubom omogočila, da prihodkov ne bi bilo potrebno razporejati.
- ustanovitev ESL klubom, ki imajo v njej zagotovljeno mesto, prinaša bistveno manjše tveganje. Ker imajo klubi v ESL zagotovljeno mesto in liga deluje kot zaprta, ni nikakršnih možnosti, da se klubi ne bi uvrstili v najmočnejše evropsko nogometno tekmovanje in izgubili prihodke, ki jih udeležba v takšnem tekmovanju prinaša.
- želje po večjem številu medsebojnih tekem med največjimi klubi. V ESL bi največji svetovni nogometni klubi med seboj odigrali več tekem kot v Ligi prvakov. Posledično

bi klubi zaslužili tudi več denarja, saj so omenjene medsebojne tekme daleč najdonosnejše vrste tekem. Klubi lahko za več denarja prodajo medijske pravice, prav tako pa lahko več zaslužijo iz naslova prodaje vstopnic.

Dvanajst ustanovnih klubov in še preostali trije stalni naj bi si ob ustanovitvi USL razdelili 3,5 milijarde EUR z namenom kritja izgub, ki so jih klubi pridelali v času covid-19 krize. Kasneje naj bi vsak klub, iz naslova ESL, letno zaslužil več kot 350 milijonov EUR, kar je štirikrat več, kot je leta 2020 zaslužil zmagovalec Lige prvakov Bayern München. Začetna sredstva je ESL želela zagotoviti preko ameriške investicijske banke JP Morgan, ki bi ESL zagotovila dolžniško financiranje. Klubi pa so verjeli, da so omenjena sredstva le začetek, saj naj bi bila vrednost prodaje medijskih pravic vredna več milijard. Prav tako so se, ob ustanovitvi ESL, klubi zavezali, da bodo v 23 letih prispevali 10 milijonov EUR za manj razvita evropska nogometna okolja. Ta solidarnosten prispevek so ustanovitelji ESL v svojem odzivu označili za bistveno višji znesek, kot ga klubom zagotavlja UEFA (Panja in Smith, 2021).

Veliko evropskih nogometnih velikanov, kljub temu da ustvarijo zelo veliko prihodkov, ne posluje z velikimi dobički, nekateri celo z izgubo. Razlog za takšno poslovanje so veliki stroški nogometnih klubov, predvsem stroški plač nogometašev, na kar se je z uvedbo mehke plačilne kapice in nekaterimi drugimi ukrepi odzvala tudi UEFA. Stroške plač v sezoni 2018/19 prikazuje slika 10 (Crafton, 2022).

Slika 10: Stroški plač četrtfinalistov Lige prvakov v sezoni 2018/19

Vir: prirejeno po Swiss Ramble (2019).

Visoki stroški plač so se kot zelo velik problem pokazali leta 2020, ko se je za nekaj mesecev ustavil nogometni svet. Takrat so klubi ostali brez velikega dela svojih prihodkov, mnogi pa tako niso več mogli pokriti stroškov plač igralcev. Največji problem med vsemi evropskimi

velikani so omenjeni stroški povzročili klubu FC Barcelona, ki se je na ta način znašel v zelo zahtevni finančni situaciji (Crafton, 2022).

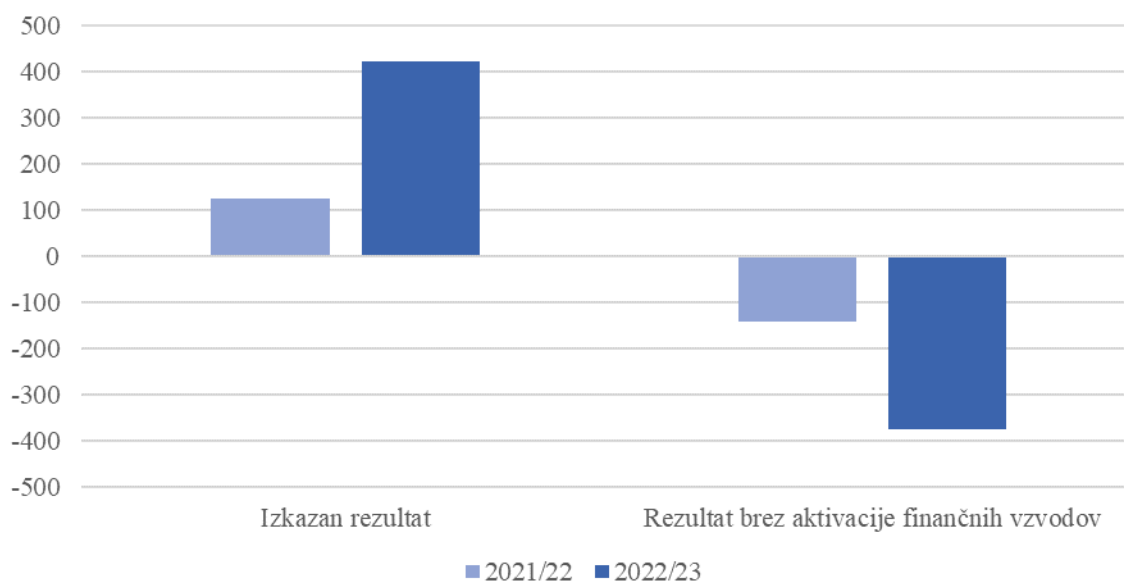
Kljub temu da se je Barcelona v zelo težki finančni situaciji znašla po letu 2020, lahko omenim, da vzroki za to krizo ne izhajajo samo iz znižanja prihodkov zaprtja nogometnih stadionov v letu 2020, ampak so že veliko starejši. Finančna slika Barcelone se je začela slabšati že leta 2017, ko je v PSG za rekordnih 222 milijonov EUR prodala brazilskega zvezdnika Neymarja. Po omenjenem prestopu, ki je vodstvo kluba izjemno presenetil in na nek način tudi ponižal, je želela Barcelona svojo moč pokazati tudi na nogometnem tržišču. Po odhodu Neymarja je klubsko vodstvo, v želji po nadomestitvi Neymarja in izboljšanju slike v očeh navijačev, panično preplačalo številne nogometaše. V poletnem prestopnem roku pa tako za prestopne igralcev zapravilo kar 375 milijonov EUR, kar je nekaj več kot 150 milijonov več, kot je za Neymarja plačal PSG (Crafton in Ballus, 2022).

Poleg visokih odškodnin, ki jih je za prestopne nogometašev plačevala Barcelona, so še večji problem predstavljale izjemno visoke plače nogometašev. Stroški plač nogometašev Barcelone so v letu 2019 znašali rekorden 501 milijon EUR, kar je bilo kar 33 % več, kot so znašali stroški plač v Manchester Unitedu, ki se je znašel na drugem mestu. Velik del v stroških plač Barcelone je predstavljala plača Lionela Messija, ki je s strani Barcelone med letoma 2017 in 2021 zaslužil kar 555 milijonov EUR (Slater, 2023a).

Tako je Barcelona ameriškemu podjetju Sixth Street za 665 milijonov EUR prodala 25 % televizijskih pravic za naslednjih 25 let. Dodatno je klub prav tako prodal 49 % digitalne platforme Barca Vision, kar jim je prineslo dodatnih 193 milijonov EUR. Z omenjenimi finančnimi vzvodi je Barcelona prejela finančno injekcijo v vrednosti 1.066 milijonov EUR, kar je Laporta označil za nujno potezo, ki je stabilizirala in rešila klub. Tako je Barcelona v sezonah 2021/22 in 2022/23 zabeležila rekorden dobiček, ki je znašal kar 547 milijonov EUR. Ta rekorden dobiček izhaja prav iz naslova aktivacije omenjenih finančnih vzvodov. Brez le-teh bi klub v sezonah 2022/23 zabeležil 519 milijonov EUR izgube. Vse to je razvidno na sliki 11 (Swiss Ramble, 2023b).

Prodaje prihodnjih dobičkov v evropskem nogometu niso nekaj novega, vseeno pa gre v primeru Barcelone in njenih finančnih vzvodov za precedenčen primer. V naslednjih letih bo zanimivo spremljati finančno moč Barcelone, saj naj bi na račun prodaje 25 % televizijskih pravic za naslednjih 25 let imela manjše prihodke iz tega naslova kot nekateri njeni konkurenti v vrhu evropskega nogometa (Swiss Ramble, 2023b).

Slika 11: Poslovni izid Barcelone v sezonah 2021/22 in 2022/23 ob aktivaciji finančnih vzvodov in brez le-teh

Vir: prirejeno po Swiss Ramble (2023b).

Barcelona bo na račun omenjene prodaje televizijskih pravic, ki jih je prodala za 665 milijonov EUR, v času trajanja pogodbe izgubila več kot milijardo EUR prihodkov. Finančni direktor Barcelone Eduard Romeu je poudaril, da je podpis omenjene pogodbe s Sixth Street za Barcelono ugodnejši kot bi bila prodaja televizijskih pravic, ki jih je predlagalo vodstvo španske La Lige, saj prodaja preko La Lige ne bi vključevala možnosti odkupa pogodbe, prav tako pa bi Barceloni in drugim klubom prepovedala pridružitve ESL v prihodnosti. Omenjena izjava kaže, da vodstvo Barcelone še ni povsem obupalo nad idejo o ustanovitvi ESL (Swiss Ramble, 2023b).

4.1.2 Odgovor na ustanovitev Evropske superlige

Objava namere o ustanovitvi ESL je v Evropi, predvsem pa v Angliji, sprožila burne reakcije. The Football Supporters' Association, ki predstavlja nogometne navijače v Angliji in Walesu, je še pred uradno objavo s strani ESL objavila sporočilo, ki je jasno nasprotovalo ustanovitvi nove lige, ki naj bi po njihovem mnenju predstavljala pohlep in bi škodovala nogometni piramidi. Burno so se odzvale tudi navijaške organizacije vseh šestih angleških klubov, ki so bili soustanovitelji ESL, ter vodilne svojih klubov obtožile izdaje (Hamilton, 2021).

Ostro se je na ustanovitev ESL odzvala tudi UEFA, ki je ustanovitev ESL pospremila z grožnjo ustanovnim klubom, da bodo izključeni iz vseh tekmovanj pod okriljem UEFA. Izjavi so se pridružile tudi nogometne zveze vseh ustanovnih klubov ter Premier League, La

Liga in Liga Serie A, ki so poudarile, da bodo omenjeni nogometni klubi izključeni tudi iz tekmovanj pod njihovim okriljem (UEFA, 2021).

Konec ESL, vsaj v prvotno zamišljeni obliki, je prišel 20. aprila 2021, zgolj dva dni po objavi o ustanovitvi. Pred stadionom Stamford Bridge se je na dan tekme nogometnega kluba Chelsea, ki je bil eden od ustanovnih članov ESL, zbralo enormno število navijačev, ki so protestirali proti ustanovitvi. Pritisk navijačev je bil prehud, kmalu je bilo objavljeno, da Manchester City izstopa iz ESL, takoj po tem pa so sledile še podobne objave preostalih petih angleških klubov v ESL. Po burnem odzivu množice navijačev v Angliji je ustanovitelj ESL, in po njegovem mnenju kartelno dogovarjanje nogometnih klubov, obsodil tudi takratni angleški premier Boris Johnson, ki je zagotovil, da angleška vlada klubom ne bo dovolila sodelovanja v novo nastali ligi. Ustanovni nogometni klubi so na ta način spoznali, da imajo nogometni navijači v Evropi, kljub temu da so nogometni stadioni zaradi pandemije samevali, neverjetno moč (Hamilton, 2021).

4.1.3 Prihodnost Evropske superlige

Izstopu angleških klubov iz ESL, kar se je, kot je že omenjeno, zgodilo zgolj nekaj dni po sami ustanovitvi, so sledili tudi izstopi večine preostalih klubov. Izstopili so Atletico Madrid, Inter Milan, AC Milan in nazadnje še Juventus. Od 12 ustanovnih klubov sta člana ostala zgolj Real Madrid in Barcelona. Tako je ESL nekoliko odšla izpred oči javnosti, vsi nogometni klubi so nadaljevali s tekmovanjem v obstoječih tekmovanjih, ESL pa je v očeh navijačev predstavljala le neprijeten spomin. Nov zagon pa je dobila decembra 2023, ko je Sodišče Evropske unije razsodilo, da sta UEFA in FIFA z grožnjo klubom o izključitvi iz tekmovanj delovali nezakonito. Omenjena razsodba je obudila prizadevanja po ustanovitvi ESL, podjetje A22 Sports, ki naj bi vodilo ligo, je po objavljeni razsodbi predstavilo nove smernice, po katerih naj bi delovala ESL (Delaney, 2023).

Odziv na razsodbo je bil, podobno kot ob ustanovitvi ESL leta 2021, tudi tokrat silovit. Vsi angleški klubi, ki so bili ustanovni člani ESL, so takoj poudarili, da ta odločitev sodišča ne spreminja njihovih stališč ter da ne želijo in ne bodo postali člani ESL. Ponovno se je odzvala tudi angleška politika. Tedanji angleški premier Rishi Sunak je poudaril, da bo angleška vlada z zakonodajo preprečila, da bi se lahko angleški nogometni klubi pridružili kateri koli na novo ustanovljeni nogometni ligi (Forrest, 2023).

Na razsodbo se je odzvala tudi UEFA. Predsednik Aleksander Čeferin je poudaril, da nogomet ostaja združen. Poudaril je tudi, da je odločitev sodišča pravzaprav potrdila športni model, kot ga poznamo v Evropi, ki temelji na športnih dosežkih in deluje kot odprt sistem. Čeferin je prav tako poudaril, da je evropski nogomet zelo dobro zaščiten pred nastankom novih lig, kot je ESL (UEFA, 2023d).

Kljub temu da je večina evropskih nogometnih velikanov, z izjemo Real Madrida in Barcelone, izstopila iz ESL in po razsodbi sodišča odločno zavrnila sodelovanje v le-tem, so

zaradi razvoja nogometa potrebne spremembe. Finančna moč največjih evropskih nogometnih klubov je vse večja, na ta način pa prihaja tudi do vse večjih razlik v moči klubov. Tega se zaveda tudi UEFA, ki je aprila 2024 predstavila prenovljen sistem evropskih nogometnih tekmovanj.

4.2 Smernice evropskih klubskih nogometnih tekmovanj

Kot sem že omenil, je evropska nogometna industrija živa stvar, ki vseskozi raste in se spreminja, tukaj pa ima UEFA vlogo, da svoja tekmovanja in pravila spreminja tako, da so kar se da ustrezna trenutni situaciji v evropskem nogometu. V prejšnjih točkah sem nekaj besed že namenil finančnim pravilom, ki jih UEFA že vse od njihove uveljavitve prilagaja in nadgrajuje.

4.2.1 Ustanovitev UEFA Europa Conference League

Niso pa samo finančna pravila tista, ki jih je potrebno vseskozi nadgrajevati, v skladu z razvojem nogometa in situacije na evropskem nogometnem trgu, UEFA poskuša nadgrajevati tudi svoja tekmovanja. Tako je bila s sezono 2021/22 kot tretje najmočnejše evropsko nogometno tekmovanje predstavljena UEFA Europa Conference League (v nadaljevanju Konferenčna liga), ki se je preimenovala v UEFA Conference League. Konferenčna liga je bila na nek način ustanovljena za nogometne klube iz manj nogometno razvitih nogometnih držav v Evropi, kot je na primer Slovenija. Klubi iz teh držav v zadnjih letih vse težje sledijo standardom, ki jih postavljajo klubi iz najmočnejših evropskih nogometnih lig, in se posledično vse težje uvrščajo v elitno Ligo prvakov in Evropsko ligo. Z novoustanovljeno Konferenčno ligo imajo klubi iz slabše rangiranih držav veliko večjo možnost igrati v evropskih nogometnih tekmovanjih, UEFA pa je tako zadostila željam omenjenih nogometnih klubov, ki si želijo tekrovati v evropskih nogometnih tekmovanjih. Uvrstitev v Ligo prvakov ali Evropsko ligo pa je v zadnjih letih zanje postala skoraj nemogoča (Johnson, 2021).

Kot dokaz, da je Konferenčna liga zagotovila več evropskih tekem in posledično zaslužkov klubom iz slabše rangiranih držav zadošča že samo vpogled v seznam finalistov v prvih treh izvedbah Konferenčne lige. V prvih treh finalih sta kar dvakrat igrala kluba, ki ne prihajata iz ene od petih evropskih najmočnejših lig, in sicer nizozemski Feyenoord v sezoni 2021/22 in grški Olympiacos v sezoni 2023/24, ki je tekmovanje maja 2024 tudi osvojil (UEFA, brez datuma b).

4.2.2 Nov sistem evropskih nogometnih tekmovanj

UEFA pa mora zadovoljiti tudi apetite največjih evropskih nogometnih klubov, ki se zavedajo, da so ravno oni največji ustvarjalci prihodkov UEFA, posledično pa so vedno višji tudi njihovi apetiti, kar so leta 2021 jasno pokazali z neuresničeno namero po ustanovitvi

ESL. UEFA je že dalj časa razmišljala o spremembi formata evropskih nogometnih tekmovanj, ki bi največjim nogometnim klubom zagotovil več evropskih nogometnih tekem, predvsem pa več medsebojnih tekem, ki klubom prinašajo največ denarja (Sheldon, 2024).

UEFA je tako z novim sistemom evropskih nogometnih tekmovanj, ki bo začel veljati s sezono 2024/25, želela zagotoviti zadovoljstvo vseh nogometnih deležnikov. Zaveda se, da njena tekmovanja brez največjih evropskih nogometnih klubov, kot sta Real Madrid in Barcelona, niso tako zanimiva in privlačna za navijače in sponzorje. Na drugi strani je želela zagotoviti, da evropska nogometna tekmovanja, predvsem Liga prvakov, ne bi postala zaprt sistem za največje in najbogatejše klube v Evropi, kot so to želeli klubi z ustanovitvijo ESL. Predsednik UEFA Aleksander Čeferin je zaprt sistem tekmovanj opisal kot nešporten, ki nima prav nobene veze s športno tradicijo v Evropi, ter poudaril, da verjame, da bo nov sistem evropskih nogometnih tekmovanj izboljšal tekmovanja ter poskrbel za pravo ravnovesje, ki bo v dobrobit vsem nogometnim deležnikom v Evropi (Sheldon, 2024).

Kot sem že omenil, je morala UEFA spremeniti sistem evropskih tekmovanj, da bi ugodila zahtevam največjih klubov, ki želijo med seboj igrati večje število tekem, saj jim to prinaša največ zaslužka. Nov sistem evropskih nogometnih tekmovanj je bil predstavljen aprila 2021 ter potrjen leta 2022 na zasedanju na Dunaju. Od takrat je bilo mnogo špekulacij, kako točno bodo evropska nogometna tekmovanja potekala v prihodnosti (Sheldon, 2024).

Nov sistem evropskih nogometnih tekmovanj bo prinesel spremembe v vsa tri evropska klubska tekmovanja, tako Ligo prvakov, Evropsko ligo kot tudi Konferenčno ligo. Število klubov, ki sodelujejo v posameznem tekmovanju, se bo v vsakem tekmovanju iz obstoječih 32 povečalo na 36 klubov, kar vsako leto prinaša dodatno mesto 12 klubom v evropskih tekmovanjih (Sheldon, 2024).

Kot sem že omenil, bo z novim sistemom vsako sezono v elitni Ligi prvakov igralo 36 evropskih nogometnih klubov in ne 32, kot smo bili vajeni v zadnjih letih. Štiri dodatna mesta bodo popolnjena na nasleden način (UEFA, 2024):

- mesto številka ena bo pripadlo ekipi, ki je bila v prejšnji sezoni tretje uvrščena v peti, po koeficientu najmočnejši evropski ligi v Evropi.
- mesto številka dve bo pripadlo enemu od prvakov nižje rangiranih nacionalnih prvenstev. Število udeležencev Lige prvakov po poti prvakov se bo tako iz štirih povečalo na pet mest.
- mesti številka tri in štiri bosta pripadli po eni ekipi iz dveh nacionalnih prvenstev, katerih klubi so v pretekli sezoni dosegli najboljši koeficient uspešnosti. Mesto bo pripadlo najboljši uvrščeni ekipi v nacionalnem prvenstvu, ki še ni uvrščena v Ligo prvakov.

Iz zapisanega lahko hitro razberemo, da bodo tri od štirih dodatnih mest pripadla klubom iz petih najmočnejših evropskih lig, medtem ko bo za klube iz nižje rangiranih lig na voljo zgolj eno dodatno mesto.

Poleg števila klubov se bo spremenil tudi sistem tekmovanja. Vsak klub bo v novem sistemu Lige prvakov odigral najmanj osem tekem proti osmim različnim nasprotnikom. Omenjena sprememba pomeni zvišanje števila tekem v eni sezoni, iz dosedanjih 125 na 189 tekem (UEFA, 2024).

UEFA se je najprej poigravala z idejo, da bi vsak klub odigral najmanj deset tekem, kar bi število tekem v eni sezoni Lige prvakov povzpelo na 225. Večje število tekem bi pomenilo večje zaslužke nogometnih klubov, vendar je zaradi že sedaj natrpanega urnika igralcev prevladala odločitev, da se bo število zagotovljenih tekem v Ligi prvakov dvignilo zgolj za dve tekmi. Podobna sprememba se obeta tudi v Evropski ligi, medtem ko v Konferenčni ligi število zagotovljenih tekem za vsako ekipo ostaja pri številki šest (Sheldon, 2024).

Spremembe se obetajo tudi na področju koledarja tekem. V standardnih tednih se bodo tekme Lige prvakov igrale ob torkih in sredo, Evropske in Konferenčne lige pa ob četrtek, kot je bilo v navadi že do sedaj. Vsako tekmovanje bo v novem sistemu tekmovanj v sezoni dobilo tako imenovan ekskluziven teden, v katerem se bodo igrale tekme le v enem tekmovanju. Na ta način bo vsako tekmovanje dobilo še več pozornosti in posledično več zaslužka s strani TV-pravic (UEFA, 2024).

5 REGULATIVNI OKVIR FINANCIRANJA EVROPSKIH NOGOMETNIH KLUBOV

Nogomet je skozi leta prerasel okvirje športa in postal eden od najdonosnejših poslov na svetu, pogosto pa ga okličemo za najpomembnejšo postransko dejavnost na svetu. Ker je vse večja finančna moč, poleg mnogih koristi, v nogomet prinesla tudi številna tveganja, predvsem finančna, je UEFA morala poskrbeti za nadzor nad poslovanjem nogometnih klubov. Ta nadzor je UEFA vzpostavila s tako imenovanim licenciranjem nogometnih klubov. Pridobljena licenca za nastopanje v tekmovanjih pod okvirom UEFA pomeni, da klub dosega minimalne standarde oziroma kriterije, ki jih narekuje UEFA (UEFA, 2018 in UEFA, brez datuma d).

UEFA si je ob vzpostavitvi licenciranja postavila cilje, katerim želi s pomočjo licenciranja slediti (UEFA, 2018; UEFA, brez datuma d):

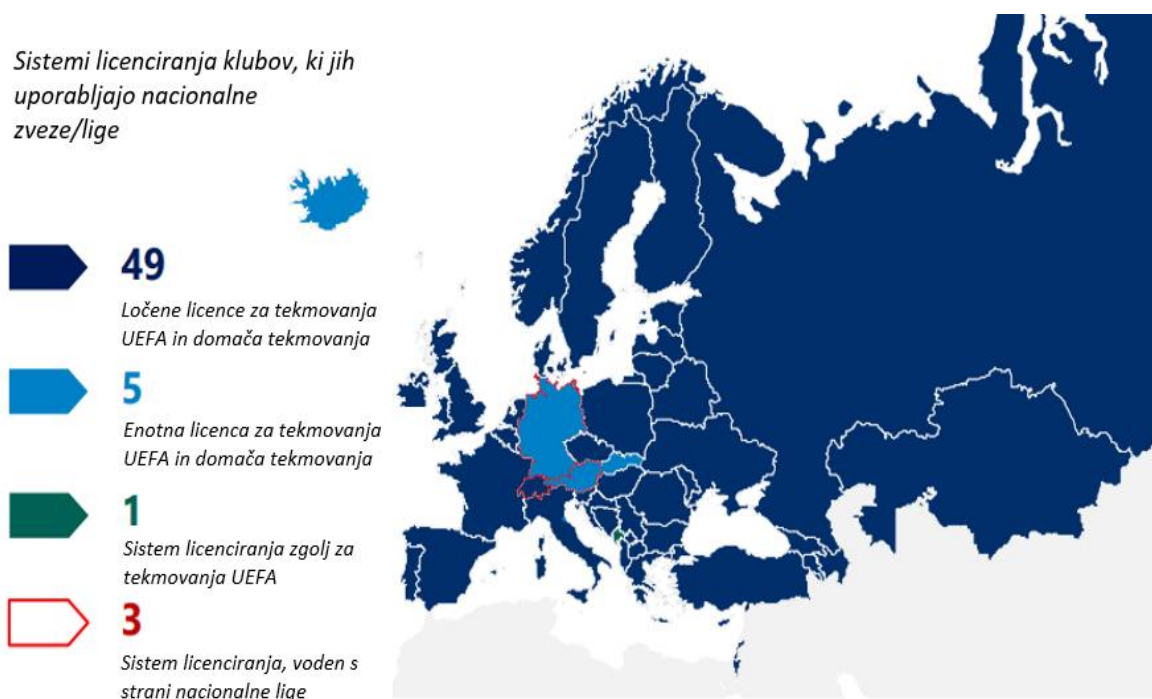
- izboljšanje standardov nogometa v Evropi,
- skrb za razvoj in zdravje mladih igralcev,
- zagotovitev ustreznega organiziranja na ravni klubov,
- izboljšanje in posodabljanje nogometne infrastrukture,
- povečanje transparentnosti,
- zaščita kontinuitete in integritete tekmovanj,
- ustvarjanje komercialno privlačnega trga,
- zagotovitev poštene konkurence in

– zagotovitev finančne stabilnosti.

UEFA nogometnih klubov ne nadzoruje neposredno, ampak nadzor izvaja preko nacionalnih nogometnih zvez, ki so članice UEFA. Tako izdajatelj licenc (angl. Licensor) nogometnim klubom ni UEFA, ampak nacionalna nogometna zveza, ki ocenjuje in izdaja licence za klube iz svoje države. Posamezna nogometna zveza oziroma izdajatelj licence mora tako odločitve o podelitvi licenc posredovati UEFA, nato pa lahko klubi, ki so uvrščeni v tekmovanja pod okriljem UEFA, v teh tudi tekmujejo (UEFA, 2018; UEFA, brez datuma d).

Nogometne zveze lahko za tekmovanja pod njihovim okriljem (nacionalna prvenstva in pokali) uporabljajo sistem licenciranja, ki ni povsem enak kriteriju licenciranja UEFA. UEFA posameznim nacionalnim nogometnim zvezam oziroma izdajateljem licenc omogoča sistem licenciranja, ki je do neke mere prožen in prilagodljiv potrebam v lokalnem okolju, vseeno pa mora vsak sistem licenciranja vsebovati Pravilnik UEFA o licenciranju klubov in finančni vzdržnosti. UEFA ima tako glavno vlogo pri zagotavljanju spoštovanja sistema v vseh državah članicah. Sistemi licenciranja v nacionalnih ligah najvišje ravni v Evropi so prikazani na sliki 12 (UEFA, 2018; UEFA, brez datuma d).

Slika 12: Sistemi licenciranja v nacionalnih ligah najvišje ravni v Evropi.

Vir: Zavrl (brez datuma a).

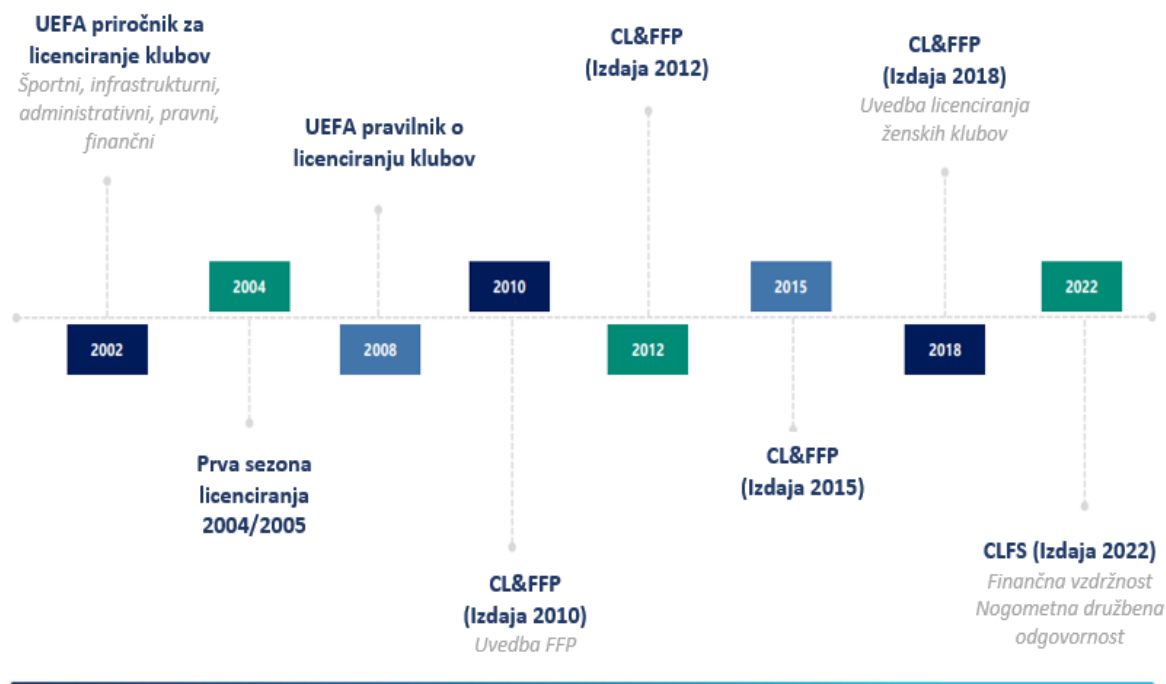
Kot je razvidno s slike 12, velika večina nacionalnih nogometnih zvez za licenciranje nacionalnih tekmovanj ne uporablja samo sistema licenciranja UEFA, ampak nacionalno prilagojen sistem. Uporaba drugačnega sistema licenciranja je do neke mere logična, saj nacionalne nogometne zveze zasledujejo cilje, ki so vezani na njihovo lokalno okolje in se razlikujejo od ciljev UEFA. Kot primer lahko navedemo pravilo, ki ga je s sezono 2023/24

uvedla Nogometna zveza Slovenije (v nadaljevanju NZS), ki slovenskim prvoligašem narekuje, da na tekmah Prve slovenske nogometne lige, ki se od leta 2021 imenuje Prva liga Telemach, v prvo enajsterico vključijo vsaj enega igralca, ki ima pravico nastopa za slovensko mlado reprezentanco. To pravilo ni v skladu s pravili UEFA, saj v evropskih tekmovanjih tega pravila ni, NZS pa ga klubom narekuje v želji, da bi slovenski mladi nogometaši dobili čim več priložnosti v Prvi slovenski nogometni ligi (Kozmelj, 2023).

5.1 Razvoj licenciranja UEFA

Klubsko licenciranje je bilo s strani UEFA uvedeno kot niz kriterijev, ki so jih nogometni klubi dolžni izpolnjevati, da lahko tekmujejo v evropskih nogometnih tekmovanjih pod okriljem UEFA. V kolikor klub licenčnih kriterijev ne izpolnjuje, v evropskih tekmovanjih ne sme tekrovati oziroma je iz njih izključen. Sistem licenciranja je bil v preteklosti v najrazličnejših oblikah že vzpostavljen v posameznih državah, leta 1999 pa so profesionalni nogometni klubi v Evropi izrazili željo po vzpostavitvi licenciranja nogometnih klubov na ravni UEFA. Klubi so vzpostavitev licenciranja na ravni UEFA želeli predvsem kot odgovor na pogoste probleme nogometnih klubov, kot so bili finančna nestabilnost, dolgovi, neustrezna infrastruktura in podobno. UEFA je tako po pilotnem projektu licenciranja nogometnih klubov leta 2002 odobrila prvo različico navodil za licenciranje evropskih nogometnih klubov. Razvoj licenciranja prikazuje slika 13 (UEFA, 2018; Zavrl, brez datuma a).

Slika 13: Razvoj sistema licenciranja UEFA do leta 2022

Vir: Zavrl (brez datuma a).

Skozi leta so se ob vse večjem razvoju nogometa sočasno razvijali tudi licenčni kriteriji UEFA, ki so pravzaprav živa stvar, saj se vseskozi spreminjajo, razvijajo in prilagajajo najrazličnejšim problemom v evropskem nogometu. Glavni cilj vzpostavitve in nadaljnega prilaganja sistema licenciranja oziroma nadzorovanja nogometnih klubov pa je, da so vsi klubi, ki tekmujejo pod okriljem UEFA, finančno stabilni in vzdržni (UEFA, 2023c).

UEFA je ob vzpostavitvi in začetku izvajanja licenciranja nogometnih klubov v sezoni 2004/05 predstavila pet medsebojno prepletenih pogojev oziroma kriterijev licenčnega sistema. Ti kriteriji so športni kriteriji, infrastrukturni kriteriji, kadrovske administrativni kriteriji, pravni kriteriji in finančni kriteriji. Kasneje je bil omenjenim petim kriterijem dodan še šesti kriterij, in sicer kriterij družbene odgovornosti (UEFA, 2023a, str. 23–47):

- športni kriteriji: podpora razvoju mladih nogometašev, ženske nogometne ekipe, zdravstvena oskrba igralcev, nogometno in ne-nogometno izobraževanje, strokovna izobraževanja, ki spodbujajo sodelovanje med vsemi udeleženci nogometne igre.
- infrastrukturni kriteriji: zagotavljanje kvalitetnih, udobnih, okolju prijaznih in predvsem varnih nogometnih objektov (stadionov, trening centrov itd.). Vsak klub mora zagotoviti tudi primerno opremljene garderobe in zdravniške sobe ter druge zunanje in pokrite prostore.
- kadrovske administrativni kriteriji: profesionalna organiziranost klubov, zadostno število medicinskega osebja, zadostno število ustrezno usposobljenih trenerjev, izobražen kader na številnih drugih področjih, kot so vodenje, finance, organizacija dogodkov, varnost itd.
- pravni kriteriji: klubi morajo skrbeti za transparentnost in integriteto. Vsak klub mora spoštovati pravila, ki mu jih nalagajo FIFA, UEFA in nacionalna nogometna zveza. Prav tako morajo klubi spoštovati licenčne pogoje ter licenčnim organom pravočasno in ažurno dostavljati resnične dokumente in informacije.
- finančni kriteriji: klubi morajo skrbeti za svojo finančno stabilnost in vzdržnost. Delovati morajo v okviru pravil licenciranja (npr. brez zapadlih obveznosti), skrbeti za zaščito nogometnih interesnih skupin (igralci, trenerji, osebje). Klubi morajo prav tako poskrbeti za poročanje o finančnih informacijah. Letno poročilo nogometnih klubov mora biti revidirano s strani neodvisnega revizorja.
- kriteriji družbene odgovornosti: omenjeni kriteriji se nanašajo predvsem na človekove pravice in varovanje ter zaščito okolja. Klubi morajo delovati v skladu z ekološkimi smernicami, spodbujati enakost in vključevanje, se boriti proti rasizmu in spodbujati skrb za ogrožene skupine.

5.2 Finančni fair play

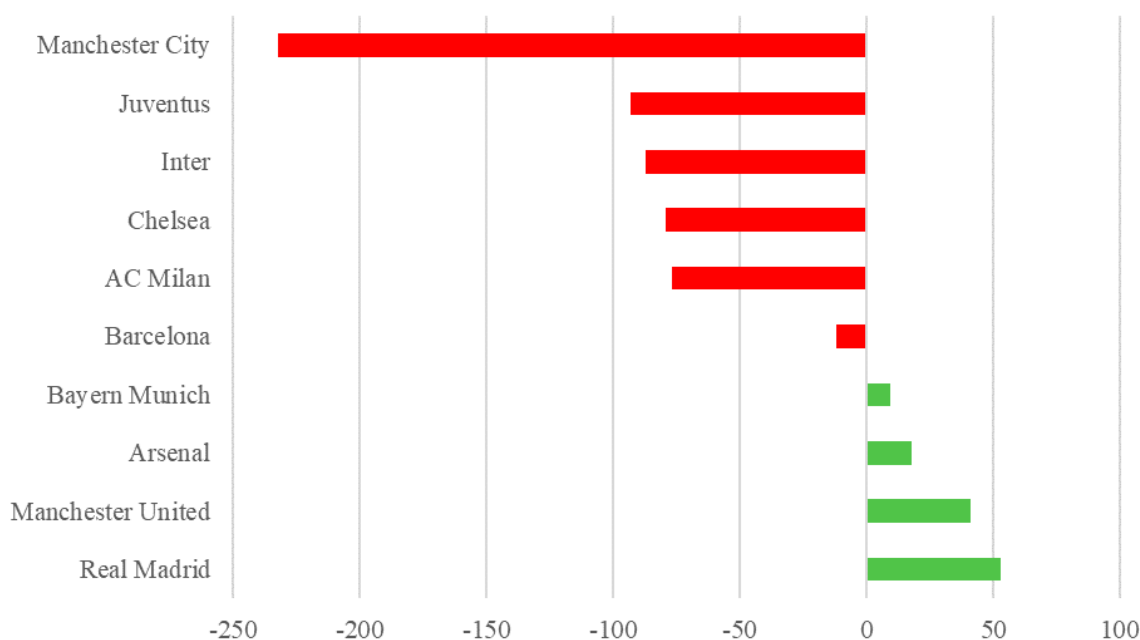
FFP je bil prvič predstavljen leta 2010 in predstavlja največji poseg oziroma spremembo v licenciranje UEFA od začetka licenciranja v sezoni 2004. FFP je bil s strani UEFA in takratnega predsednika organizacije Michela Platinija predstavljen kot odgovor na slab

finančni položaj nogometnih klubov. Številni nogometni klubi v Evropi so se po začetku finančne krize v letu 2007 znašli v rdečih številkah in poslovali z izgubo. Pravzaprav je v letu 2009 z izgubo poslovala več kot polovica nogometnih klubov v Evropi. Nezavidljiv finančni položaj nogometnih klubov so začeli izkoriščati tudi številni investitorji, ki so klube začeli kupovati in vanje investirati enormne količine denarja. Med klubi brez bogatih lastnikov in tistimi, ki so jih imeli, je zato prihajalo do vse večjih finančnih razlik in neenakosti. UEFA je z uveljavitvijo FFP želela odgovoriti tako na finančno nestabilnost klubov, kot tudi na vse večjo neenakost med klubi oziroma na tako imenovan finančni doping (Schubert in Könecke, 2014).

Ob začetku delovanja sistema FFP so morali nogometni klubi, ki so tekmovali v tekmovanjih pod okriljem UEFA, prvič jasno in neposredno pokazati svoje finančne knjige, ki so obsegale tudi podatke o zapadlih obveznostih do vseh deležnikov. Zaradi velikega vpliva sistema FFP in velikih sprememb, ki so z uveljavitvijo le-tega prišle, pa je bil FFP deležen tudi številnih kritik. Glavna bojazen kritikov je bila ta, da bo FFP s svojimi strogimi pravili poskrbel za zaviranje pri vlaganju v evropski nogomet in posledično upočasnil razvoj nogometa. Pravila sistema FFP naj bi zmanjšala zanimanje investitorjev za investiranje v evropske nogometne klube, kar bi negativno vplivalo na prihodnost evropskega nogometa, hkrati pa bi še utrdilo položaj finančno najmočnejših klubov v Evropi (Geey, 2016).

Na sliki 14 je razvidno, da je večina vodilnih nogometnih klubov v Evropi v sezoni 2010/11 poslovala z izgubo. Omenjena slika predstavlja še en dokaz, da je bila vzpostavitev sistema FFP v želji po vzpostavitvi finančne vzdržnosti nogometnih klubov nujno potrebna.

Slika 14: Čisti poslovni izid vodilnih nogometnih klubov v Evropi v sezoni 2010/11 v milijonih EUR

Vir: Swiss Ramble (2012).

Sistem FFP je enostavno povedano naravnano tako, da lahko klub zapravi le toliko kot zasluži. Omenjeno pravilo je bilo uveljavljeno predvsem zato, ker so v preteklosti lastniki oziroma investitorji lahko pokrivali izgube nogometnih klubov, težave pa so nastale, ko lastnik izgube ni več pokrival. Takrat so nogometni klubi zapadli v finančne težave. Vseeno so kritiki sistema problem videli v tem, da bo FFP dal prednost najboljšim in najbogatejšim nogometnim klubom. Ti klubi imajo največ navijačev in največ s tem povezanih prihodkov, zaradi uspeha prejmejo največ finančnih nagrad, največ denarja pa pridobijo tudi iz naslova televizijskih pravic. Kritiki so tako dvomili v pravičnost sistema, saj si je lahko takšen klub svoj položaj med najmočnejšimi klubi v Evropi zagotovil s finančnim dopingom v preteklosti, vendar za to ne bo kaznovan. Prav tako so se pojavili tudi dvomi, ali in kako bo UEFA kaznovala največje nogometne klube, ki ji prenašajo največ zaslužka in ostalih koristi (Geey, 2016).

Klubi, uvrščeni v tekmovanja pod okriljem UEFA, so tako morali od leta 2011 dokazati, da nimajo nikakršnih zapadlih obveznosti. S sezono 2013/14 so se pravila še zaostila, saj so morali klubi začeti izpolnjevati tudi tako imenovano točko preloma (angl. Break even point), kar pomeni, da morajo poslovati z dobičkom oziroma da stroški ne presegajo prihodkov. Klubi so morali omenjene standarde začeti izpolnjevati že leta 2011, saj so bili predmet pregleda že finančni izkazi za pretekli dve tekmovalni sezoni. Za razliko od preteklega licenciranja je klube začel nadzorovati organ Club Financial Control Body (v nadaljevanju CFCB). Prvi klubi so bili s strani CFCB kaznovani v sezoni 2014/15. UEFA je tako z vzpostavitev sistema FFP klube prisilila, da nimajo zapadlih obveznosti, da zapravljajo manj ali enako kot zaslužijo ter so na ta način dolgoročno finančno vzdržni in stabilni (Vöpel, 2013).

Točka preloma je bila ena od ciljev vzpostavitve sistema FFP. Kot sem že omenil, točka preloma pomeni, da nogometni klub v določenem obdobju zasluži več ali enako, kot zapravi, z drugimi besedami, posluje z dobičkom. Tako je točka preloma predstavljala najpomembnejši steber novih pravil, uveljavljenih s sistemom FFP, v praksi pa pomeni, da klubi ne smejo poslovati izven svojih zmožnosti. Kljub temu da se izračun točke preloma (prihodki-odhodki) zdi enostaven, temu ni povsem tako, saj v izračun točke preloma niso vključeni vsi stroški klubov. Prav tako se točka preloma ne izračunava zgolj na podlagi enega leta oziroma sezone, ampak je izračun razpršen čez več let, saj UEFA ne želi kaznovati klubov, ki so v določeni sezoni imeli manjše prihodke na podlagi slabših športnih rezultatov, ki so na primer posledica ne uvrstitve v evropska tekmovanja (Ahtiainen in Jarva, 2022).

Med prihodke, ki se upoštevajo v izračun točke preloma, sodijo (UEFA, 2015, str. 76–81):

- prihodki od vstopnin, članarine navijačev in ostali prihodki povezani z vstopninami,
- prihodki od sponzorstev in oglaševanja,
- prihodki od prodaje pravic televizijam, radijem in drugim medijem, brez prihodkov od prodaje pravic v tekmovanjih pod okriljem UEFA,
- prihodki od prodaje izdelkov, hrane in pijače ter preostalih komercialnih dejavnosti;

- prihodki, pridobljeni s strani UEFA,
- ostali poslovni prihodki (subvencije, nepovratna sredstva itd.),
- prihodki od prodaje igralcev,
- presežek prihodkov, pridobljen z odtujitvijo opredmetenih osnovnih sredstev,
- ostali ne operativni prihodki,
- finančni prihodki,
- prihodki od pozitivnih valutnih izravnjav,
- nedenarni prihodki,
- prihodki od transakcij nad pošteno vrednostjo,
- prihodki iz delovanja, ki niso povezani z nogometom in niso povezani s klubom,
- krediti v zvezi z znižanjem obveznosti, ki izhajajo iz procesov, ki zagotavljajo zaščito pred upniki.

Med odhodke, ki se upoštevajo v izračun točke preloma, sodijo (UEFA, 2015, str. 81–87):

- stroški prodaje vseh aktivnosti, kot so zdravstvena oskrba, prehrana, športni pripomočki,
- stroški plačila vseh zaposlencev (igralcev, trenerjev, direktorjev, ostalega osebja),
- drugi operativni stroški (stroški amortizacije, organizacije tekem, najemov itd.),
- izgube pri odtujitvi registracije igralcev,
- finančni odhodki (dividende in obresti, stroški finančnih najemov itd.),
- drugi odhodki, ki niso povezani s poslovanjem,
- transakcije s povezanimi osebami, ki so nižje od poštene vrednosti,
- nedenarni odhodki in
- odhodki, ki niso povezani z nogometom in niso povezani s klubom.

V izračun točke preloma se ne vštevajo, oziroma so iz izračuna izvzeti, stroški, povezani z razvojem mladinskih pogonov, investicije v klubsko infrastrukturo, stroški, povezani z delovanjem ženskih nogometnih ekip, in stroški povezovanja s skupnostjo.

S strožjimi pravili licenciranja in pravili sistema FFP je UEFA močno zaostрила finančna pravila, v okviru katerih morajo delovati nogometni klubi, ki tekmujejo v evropskih tekmovanjih. Ker bi bila nekatera od novih, strožjih pravil za manjše klube, ki tekmujejo v evropskih tekmovanjih, prevelik zalogaj, so ob vzpostavitvi pravila začele veljati določene izjeme. Iz pravil o izpolnjevanju točke preloma so bili izvzeti klubi, katerih prihodki in odhodki v določenem letu ne presegajo petih milijonov EUR, če klubi za izvzem iz pravil zaprosijo. Vseeno morajo omenjeni klubi izpolnjevati vsa druga pravila licenciranja. Na ta način je UEFA zaščitila predvsem nogometne klube, ki prihajajo iz manj nogometno razvitih držav (UEFA, 2015, str. 36).

UEFA je sistem pravil licenciranja in FFP uporabljala od leta 2010 do leta 2022, z vmesnimi spremembami in prilagoditvami v letih 2012, 2015 in 2018. Leta 2022 je FFP zamenjal sistem UEFA Financial Sustainability and Club Licensing Regulations. Po besedah

predsednika UEFA, Aleksandra Čeferina, je bil sistem FFP velik uspeh, saj je uspel finančni položaj evropskih nogometnih klubov potegniti z roba in pozitivno spremeniti upravljanje evropskih nogometnih klubov. Po krizi covida-19, ko so klubi utrpeli enormne izgube, pa je postalo jasno, da mora UEFA z novimi reformami pomagati nogometnim klubom in zagotoviti trajnosten razvoj evropskega nogometa (Slater in Bosher, 2022).

5.3 Finančna vzdržnost in pravila o licenciranju klubov

Kljub temu da je UEFA 2022 predstavila sistem finančne vzdržnosti in pravil o licenciranju klubov (angl. Club Licensing and Financial Sustainability, v nadaljevanju CLFS), ki je nadomestil FFP, to ne pomeni, da pravila sistema FFP, ki so vrsto let odlično delovala in pomagala razvijati evropski nogomet, ne veljajo več. CLFS je zgolj nadgradnja sistema FFP. UEFA je nov sistem predpisov pripravila po posvetovanju z nacionalnimi nogometnimi zvezami, združenjem evropskih nogometnih klubov (angl. European Club Association, v nadaljevanju ECA), evropskimi nogometnimi ligami ter institucijami Evropske unije (UEFA, 2023c).

Sistem CLFS je sestavljen iz treh glavnih stebrov, to so (Zavrl, brez datuma a):

- solventnost (angl. solvency), pri katerem gre za nadgradnjo pravila FFP, kjer klubi ne smejo imeti zapadlih obveznosti do nikogar (ostalih nogometnih klubov, zaposlenih, državnih in davčnih organov, organizacije UEFA). Klubi so s strani CFCB preverjeni štirikrat v koledarskem letu.
- stabilnost (angl. stability), kjer gre pravzaprav za izboljšano verzijo pravila točke preloma in pomeni, da morajo klubi poslovati v okviru svojih zmožnosti. Dopustno odstopanje oziroma dovoljene izgube klubov so se iz 30 milijonov EUR povečale na 60 milijonov EUR v triletnem obdobju. Klubi v dobrem finančnem stanju pa imajo na voljo še 10 milijonov EUR dopustnega odstopanja na leto.
- obvladovanje stroškov (angl. cost control), kjer gre za pravilo o višini stroškov, ki jih klubi namenjajo za plače, transferje in plačila agentom (angl. squad cost rule). Omenjeni izdatki ne smejo znašati več kot 70 % prihodkov klubov in morajo biti pripoznani po pošteni vrednosti. Omenjeno pravilo je v sistem licenciranja vpeljeno postopoma. UEFA klubom daje možnost, da se nanj prilagodijo. Tako bo pravilo na ravni 70 % začelo veljati v sezoni 2025/26, medtem ko je zgornja meja v sezoni 2024/25 postavljena na 80 %, v sezoni 2023/24 pa na 90 %.

$$\frac{\text{Stroški plač} + \text{stroški amortizacije in oslabitev} + \text{plačila agentom}}{\text{Prihodki iz poslovanja} + \text{dobiček od prodaje igralcev}} < 70 \% \quad (1)$$

Kot je razvidno iz enačbe (1), ki definira izračun deleža stroškov moštev (angl. Squad Cost Ratio Calculation), se delež stroškov izračuna kot vsota stroškov plač igralcev in trenerjev, stroškov amortizacije in oslabitve igralcev ter plačil agentom in drugim posrednikom, deljeno s seštevkom prihodkov iz poslovanja in dobičkov od prodaje igralcev. Rezultat

enačbe mora biti manjši od 70 %. Na primer, če relevantni prihodki kluba znašajo 100 milijonov EUR, lahko relevantni stroški znašajo največ 70 milijonov EUR (Swiss Ramble, 2023a).

Tabela 5 prikazuje stebre pravil finančne vzdržnosti nogometnih klubov. Pravila iz vseh treh stebrov CLFS, podobno kot tudi v pravilih FFP, niso obvezna za vse klube, ki tekmujejo na evropskih nogometnih tekmovanjih. Pravila solventnosti (brez zapadlih obveznosti) morajo izpolnjevati vsi nogometni klubi, ki tekmujejo v evropskih tekmovanjih, vključno s kvalifikacijami za uvrstitev v evropska tekmovanja. Pravila stabilnosti morajo izpolnjevati vsi nogometni klubi, ki tekmujejo v evropskih tekmovanjih, vključno s kvalifikacijami za uvrstitev v evropska tekmovanja, katerih stroški dela znašajo med 5 milijonov in 30 milijonov letno. Pravila o obvladovanju stroškov, ki zapovedujejo, da stroški dela, transferjev in agentov ne smejo presegati 70 % prihodkov, pa morajo izpolnjevati zgolj klubi, ki tekmujejo v evropskih tekmovanjih, katerih stroški dela presegajo 30 milijonov EUR letno (Zavrl, brez datuma a).

Tabela 5: Stebri pravil finančne vzdržnosti nogometnih klubov

<i>*v milijonih EUR</i>				
Pravilo	Začetek veljavnosti	Stroški plač < 5	5 < Stroški plač < 30	Stroški plač > 30
Obvladovanje stroškov	Skupinski del	Izvzeti	Izvzeti	Morajo izpolnjevati
Stabilnost	Kvalifikacije	Izvzeti	Morajo izpolnjevati	Morajo izpolnjevati
Solventnost	Kvalifikacije	Morajo izpolnjevati	Morajo izpolnjevati	Morajo izpolnjevati

Vir: prirejeno po Zavrl (brez datuma a).

S stebrom obvladovanja stroškov, ki je bil prvič vzpostavljen leta 2022 z uvedbo CLFS in za razliko od pravil solventnosti in stabilnosti nima predhodnika v pravilih FFP, želi UEFA (Zavrl, brez datuma a):

- zagotoviti direktno merilo med stroški in prihodki nogometnih ekip in tako spodbuditi več stroškov, odvisnih od rezultatov in
- omejiti in zaustaviti naglo rast plač in prestopnih odškodnin nogometašev ter omejiti vpliv inflacije.

UEFA je že pred pravili CLFS, v okviru pravil FFP, klubom svetovala, naj stroški plač ne presegajo 70 % prihodkov, leta 2022 pa je bilo to prvič formalno zapisano in vključeno v pravila licenciranja. Ker so v okviru stebra obvladovanja stroškov v Evropi prvič postavljena določena pravila glede višine plač nogometašev in ostalih zaposlenih v nogometnih klubih, lahko rečemo, da gre za tako imenovano mehko plačilno kapico (angl. soft salary cap). Plačilna kapica je v evropskih športih še nepoznana oziroma še ni bila uporabljena, že zelo dolgo pa jo uporabljajo v ameriških profesionalnih športih. Finančne sankcije, ki utegnejo doleteti klube, ki bodo kršili pravila plačilne kapice, pa lahko poimenujemo kot davek na

luksuz (angl. luxury tax), ki ga prav tako uporabljajo v ameriških profesionalnih športih (Swiss Ramble, 2023a).

Če je UEFA s pravili CLFS, natančneje s stebrom obvladovanja stroškov, že uveljavila mehko plačilno kapico, se v prihodnosti obeta v pravilih licenciranja UEFA čisto prava plačilna kapica, kjer bodo dovoljeni stroški plač nogometnih klubov jasno določeni. Kot je v intervjuju za ameriški medij Men in Blazers (2023) potrdil predsednik UEFA Aleksander Čeferin, se UEFA pripravlja na uveljavitev jasnih pravil plačilne kapice, sam pa si želi, da bi se to zgodilo čimprej. Kot je povedal Čeferin, je sistem plačilne kapice edini način, ki lahko na dolgi rok zagotovi nadzor nad izdatki za plače igralcev in trenerjev. Prav tako je omenil, da je omejitev zgornje meje višine plač poskrbela za večjo vrednost tekmovalcev in ravnovesje konkurence. Mehka plačilna kapica namreč ni dovolj velik odgovor na problem konkurenčnosti, saj lahko največji evropski nogometni klubi, ki imajo najvišje prihodke, za plače igralcev in trenerjev namenijo največ denarja. Po besedah Čeferina se presenetljivo z uveljavitvijo novih pravil ter tudi uveljavitvijo plačilne kapice strinjajo vsi nogometni klubi, tako mali kot tudi veliki klubi v lasti držav in milijarderjev.

UEFA je prav z željo po vzpostavitvi pravil, ki bi pomagala pri dolgoročni finančni vzdržnosti nogometa, ustanovila komisijo CFCB. Delovno skupino predstavlja enajst predstavnikov, ki prihajajo iz nacionalnih nogometnih zvez, združenja ECA, evropskih nogometnih lig, združenja profesionalnih nogometašev in združenja nogometnih navijačev Evrope (UEFA, 2023b).

5.4 Kršenje finančnih pravil

Po uveljavitvi sistema FFP in s tem povezanimi strožjimi pravili, v okviru katerih morajo delovati nogometni klubi, se je v zadnjih letih velikokrat zgodilo, da so klubi želeli pravila zaobiti oziroma se jim izmikati. Pogosto se je dogajalo in se morda še dogaja, da so lastniki denar v klube vnašali na najrazličnejše skrite načine. Tega so se posluževali predvsem klubi, ki so v lasti držav, kot sta na primer PSG, ki je posredno v lasti Qatarja, in Manchester City, ki je v lasti Združenih arabskih emiratov. Lastniki omenjenih klubov so denar v kluba vnašali preko sponzorskih pogodb s podjetji, ki jih imata v lasti lastnika. Tako je PSG podpisal donosno pogodbo z družbo Qatar Investment, Manchester City pa z letalsko družbo Etihad Airways. V prvem letu veljave pravil FFP je UEFA sklenila poravnavo z devetimi klubi, ki so kršili pravila FFP. Med omenjenimi klubi sta bila tudi PSG in Manchester City, ki sta bila kaznovana s 60 milijoni EUR kazni (Gibson, 2014).

Leta 2018 je bil Manchester City v zloglasnem poročilu Football Leaks, ki je bil objavljen v nemškem časopisu Der Spiegel, obtožen številnih nepravilnosti. Kot sem že omenil, je Manchester City z UEFA že dosegel poravnavo, leta 2018 po objavi omenjenega članka pa je bil primer znova odprt. Manchester City je bil med drugim obtožen, da je s povezanimi podjetji podpisoval napihnjene sponzorske pogodbe ter da je lastnik povezanim podjetjem nakazoval sredstva, ti pa so ta sredstva kot sponzorstvo nakazovali Manchester Cityju.

Manchester City je bil leta 2020 zaradi omenjenih nepravilnosti kaznovan s strani UEFA s kaznijo v višini 30 milijonov EUR in prepovedjo igranja v tekmovanjih pod okriljem UEFA v dveh sezonah. Kasneje je bila kazen s strani Mednarodnega arbitražnega sodišča za šport (angl. Court of Arbitration for Sport, v nadaljevanju CAS) razveljavljena, kar so nekateri označili za smrt sistema FFP (Marcotti, 2020).

Zaradi kršenja finančnih in licenčnih pravil je bil leta 2023 kaznovan tudi italijanski velikan Juventus, ki ga je najprej z odvzemom točk v italijanski Serie A kaznovala italijanska nogometna zveza, kasneje pa še UEFA. Juventus je s strani UEFA prejel kazen v višini 20 milijonov EUR in prepoved nastopa na evropskih tekmovanjih v sezoni 2023/24, prav tako pa so bili kaznovani tudi številni predstavniki Juventusa, na čelu s predsednikom Andreo Agnelliem in direktorjem Fabiem Paraticijem. Juventus je bil kaznovan zaradi umetnega napihovanja višine odškodnin igralcem z namenom izboljšanja finančnih knjig in posledičnega izpolnjevanja pravil FFP. Da bi razumeli omenjeno kršitev, moramo najprej razumeti, kaj sploh je tako imenovana plusvalenza oziroma kapitalski dobiček. Na primer, če nogometni klub kupi igralca za 100 milijonov EUR in z njim podpiše pogodbo za pet let, se bo ta odškodnina skozi amortizacijo petih let enakomerno prenašala v stroške kluba. Na drugi strani, če klub za 100 milijonov EUR proda igralca, se teh 100 milijonov takoj prenese v prihodke kluba. Tako klub v prvem letu v finančnih knjigah prikaže 80 milijonov dobička, saj ima 100 milijonov prihodkov in le 20 milijonov stroškov. Tega se je pri mnogih prestopih igralcev posluževal Juventus, najbolj medijsko odmevna pa sta bila prestopa Arthurja Mela iz Barcelone v Juventus za 72 milijonov EUR in Miralema Pjanića za 60 milijonov EUR v obratni smeri leta 2020. Prestopa sta se zgodila v času, ko sta bila oba vpletena kluba pod pritiskom stabilizacije finančnih knjig, igralca pa kasneje nikakor nista upravičila visokih odškodnin (Doyle, 2023).

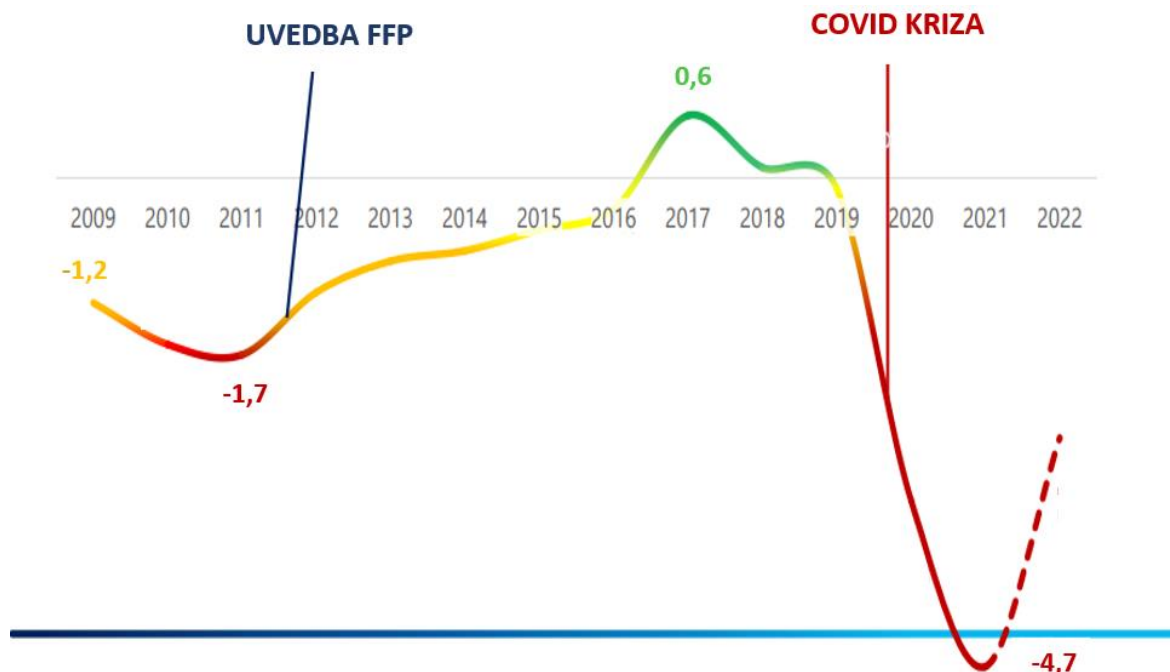
Čeprav sem omenil zgolj Manchester City, PSG in Juventus, ki spadajo med največje evropske nogometne klube ter so zato tudi močno medijsko izpostavljeni in pod drobnogledom, so bili zaradi kršenja pravil sankcionirani številni drugi evropski klubi. Med drugim je bil leta 2023 kaznovan tudi slovenski prvoligaš NK Olimpija Ljubljana. Z globo v višini 100 tisoč EUR in z opozorilom pred izključitvijo iz evropskih nogometnih tekmovanj je bil kaznovan zaradi neizpolnjevanja zapadlih obveznosti. Sicer pa to v letu 2023 ni bila edina kazen, saj je bil kaznovan še s kaznijo v višini 10 tisoč EUR, ker ni pravočasno predložil točnih in popolnih informacij o svojem finančnem stanju (Kresnik, 2023).

Nogometni klubi skušajo v izogib kršenja pravil ta zgolj izigrati na najrazličnejše načine. Ameriški lastniki angleškega nogometnega velikana Chelsea, ki so klub prevzeli v letu 2022, so v izogib kršenju finančnih pravil UEFA in s tem povezanimi kaznimi na novo kupljenim igralcem v podpis dajali dolgoročne pogodbe, ki pred tem v evropskem nogometu niso bile običajne. Na primer januarja 2023 je Chelsea za 120 milijonov EUR kupil argentinskega nogometaša Enza Fernándeza. Fernández je z londonskim klubom podpisal osem in polletno

pogodbo, veljavno do leta 2031. Tako je lahko Chelsea znesek nakupa Fernándeza amortiziral skozi osem let in pol, kar pomeni, da bo v poslovnih knjigah za vsako leto trajanja pogodbe izkazanih približno 15 milijonov EUR z njo povezanih stroškov. Na ta način je klub izigral sistem, saj je finančnim pravilom bistveno lažje slediti z dolgoročnimi pogodbami in posledično dolgoročno razpršenimi stroški. S prvim julijem 2023 je tako UEFA uvedla novo pravilo, ki določa, da je, ne glede na trajanje pogodbe nogometaša, znesek nakupa nogometaša mogoče amortizirati oziroma razporediti čez največ pet let. To je le še en dokaz, da so pravila CLFS živa in vseskozi prilagodljiva stvar, saj mora UEFA neprestano odgovarjati na spremembe na evropskem nogometnem trgu (Rampling, 2023).

Reforme UEFAE v zadnjih 15 letih so se izkazale za uspešne. Od uveljavitve sistema FFP, ki ga je UEFA uvedla kot odgovor na finančne težave evropskega nogometa po gospodarski krizi in je klubom postavil jasnejša in strožja finančna pravila, v primeru nespoštovanja pravil pa tudi kazni, so se izgube nogometnih klubov do leta 2020 vselej zmanjševale. UEFA je poskrbela za finančno stabilnejše nogometno okolje v Evropi. Finančno stabilnost nogometnih klubov v Evropi pa so pod velik vprašaj v letu 2020 postavili virus covid-19 in z njim povezana ustavitev javnega življenja ter posledično zaprtje nogometnih štadionov. Vse to je razvidno na sliki 15, ki prikazuje dobičkonosnost evropskega klubskega nogometa med leti 2009 in 2022 (Zavrl, brez datuma a).

Slika 15: Dobičkonosnost evropskega klubskega nogometa med leti 2009 in 2022 v milijardah EUR

Vir: Zavrl (brez datuma a).

5.5 Intervju z g. Alešem Zavrlom

Opravi sem intervju z g. Alešem Zavrlom, ki na UEFA že od leta 2017 opravlja funkcijo vodje licenciranja. G. Zavrlu sem zastavil 12 vprašanj (priloga 1), ki so povezana predvsem s trenutnim stanjem v evropskem nogometu in s prihodnostjo evropskih nogometnih tekmovanj ter evropskega nogometa nasploh. G. Zavrl je s svojimi odgovori pomagal pri interpretiranju v okviru predhodne analize pridobljenih informacij ter mi podal veliko predlogov in nasvetov, ki so mi omogočili lažje razumevanje evropskega nogometnega sistema.

5.5.1 Predstavitev g. Aleša Zavrla

Aleš Zavrl je z nogometom povezan že dolga leta. Leta 1994 je prvič pričel z delom na NZS. Najprej je bil referent za tekmovanja in statistiko, kasneje je deloval kot sekretar U20 in U21 reprezentanc, na evropskem prvenstvu leta 2000 in svetovnem prvenstvu leta 2002 pa se je preizkusil kot vodja administracije slovenske izbrane vrste. Leta 2001 je postal del licenčnega oddelka NZS, ki ga je kasneje tudi vodil (Nogometna zveza Slovenije, 2010).

Poleg tega, da je delal na NZS, je Zavrl leta 2006 postal tudi mednarodno aktiven, saj je začel opravljati naslednje funkcije v organizaciji UEFA (Zavrl, brez datuma b):

- član UEFA komisije za licenciranje nogometnih klubov (2006–2007),
- član delovnih skupin UEFA (2006–2010),
- član odbora UEFA za izdajanje licenc nogometnim klubom (2007–2017),
- delegat UEFA (2015–2017).

Poleg opravljanja zgoraj omenjenih funkcij je Zavrl leta 2010 postal generalni sekretar NZS, to funkcijo pa je opravljal vse do leta 2017. V obdobju, ko je bil na mestu generalnega sekretarja, je NZS leta 2012 organizirala evropsko prvenstvo do 17 let in pridobila organizacijo Futsal evropskega prvenstva, ki se je v Sloveniji odvijalo leta 2018. Leta 2010 je bil Zavrl prav tako vodja projekta Južna Afrika. Leta 2015, v času njegovega vodenja NZS, se je sedež NZS preselil v nov, moderen nogometni center na Brdu pri Kranju (Nogometna zveza Slovenije, 2017).

Leta 2017 je Zavrl zapustil NZS in se v celoti preselil na UEFA, kjer je prevzel vodenje oddelka za licenciranje nogometnih klubov. Zavrl to funkcijo opravlja že več kot 7 let in ima tako eno od ključnih vlog pri oblikovanju pravil licenciranja UEFA (Zavrl, brez datuma b).

5.5.2 Predstavitev rezultatov

Nogomet je postal veliko več kot samo šport, pravzaprav je športni del zgolj eden od delov nogometnega posla v Evropi, kjer gre pravzaprav za športno in gospodarsko panogo. V zadnjih letih se razlike med klubi iz največjih petih evropskih nogometnih lig in preostalimi

evropskimi nogometnimi klubi eksponentno večajo. Tu predvsem izstopa angleška Premier League, ki je finančno in komercialno daleč pred ostalimi štirimi izmed petih največjih evropskih nogometnih lig. Kot je omenil Zavrl, je to finančno in komercialno premoč Premier League nemogoče zanikati, po njegovem mnenju pa se omenjena premoč v naslednjih letih ne bo več močno povečevala. Kljub finančni prevladi Premier League pa se to ne kaže na rezultatih v evropskih nogometnih tekmovanjih. V Evropi lahko naštejemo skupino dvajsetih najmočnejših nogometnih klubov, kamor spadajo klubi iz vseh petih najmočnejših nogometnih lig, od koder lahko praktično vedno poiščemo končnega zmagovalca Lige prvakov. Angleški klubi pa nimajo nikakršne prednosti pred drugimi. Na drugi strani se klubi, ki ne prihajajo iz petih najmočnejših evropskih nogometnih prvenstev, v zaključne boje v Ligi prvakov praktično ne uvrščajo več oziroma je to bolj izjema kot pravilo.

UEFA s svojimi reformami skrbi za dobrobit evropskega nogometa. Nogometne klube usmerja k zasledovanju finančne vzdržnosti z razlogom, da klubi ne bi zahajali v finančne težave. Sistem CLFS, ki je nadgradil zelo uspešen sistem FPP, moramo razdeliti na dva dela – CL in FS, kot je razvidno že iz imena. Na eni strani gre za licenciranje nogometnih klubov (CL), ki je v veljavi že več kot 20 let in je bistveno spremenilo nogometno okolje v Evropi. Sistem licenciranja od nogometnih klubov zahteva minimalne standarde, ki jih klubi morajo izpolniti, da lahko pridobijo UEFA licenco in posledično lahko tekmujejo v tekmovanjih pod okriljem UEFA. Licenciranje je v dobrih 20 letih delovanja bistveno izboljšalo nogometne pogoje v predvsem slabše razvitih nogometnih okoljih v Evropi, kamor spada tudi Slovenija. Na ta način imamo danes v Sloveniji bistveno boljše infrastrukturne pogoje, modernejša stadione, bolj izobražene trenerje ipd. kot pred 20 leti. Na drugi strani gre za dodatna finančna pravila (FS), ki jih morajo izpolnjevati vsi nogometni klubi, ki tekmujejo v tekmovanjih pod okriljem UEFA. V zadnjem času se je omenjalo tudi morebitno uvedbo plačilne kapice, kot jo poznajo v severnoameriških profesionalnih ligah. Uvedba enake plačilne kapice je v Evropi, vsaj zaenkrat, zelo težko uresničljiva, saj okolje v Evropi ni enako okolju v ZDA. V Evropi gre za več različnih držav, ki imajo med seboj različne pravne in davčne zakonodaje. Prav tako v tekmovanjih pod okriljem UEFA ne sodelujejo vedno isti klubi, ampak se vanje vsako leto uvrščajo klubi na osnovi tekmovalnih uvrstitev. UEFA je zaradi omenjenih razlogov raje uvedla sistem mehke plačilne kapice, ki klubom zapoveduje koliko % prihodkov lahko porabijo za plače in je bolj prilagojena na evropsko nogometno okolje.

Klube, ki sodelujejo v evropskih nogometnih tekmovanjih, nadzoruje komisija CFCB. Ta preverja, če klubi delujejo v skladu s finančnimi pravili, ki jih narekuje UEFA, in lahko v primeru ugotovljenih nepravilnosti klube kaznuje. S strani CFCB so nadzirani vsi klubi, ki v določeni sezoni nastopajo na tekmovanjih pod okriljem UEFA, vključno s kvalifikacijami. Tako so na primer v sezoni 2024/25 s strani CFCB nadzirani slovenski prvoligaši NK Celje, NK Maribor, NK Olimpija Ljubljana in NK Bravo, ki v sezoni 2024/25 nastopajo oziroma so nastopali v tekmovanjih pod okriljem UEFA. Pomembno je poudariti, da lahko UEFA

klube kaznuje zgolj znotraj tekmovanj pod njenim okriljem, medtem ko so za nadzor in morebitne sankcije v posameznih nacionalnih ligah odgovorne posamezne nogometne lige oziroma nogometne zveze same. UEFA se trudi, da so vsi klubi obravnavani enako, ter da so sankcije, tako finančne kot športne, kar se da pravične.

Evropski nogomet je predvsem zaradi svoje priljubljenosti in prepoznavnosti tudi velik magnet za tuje investitorje, ki so v njem prepoznali velik komercialni in finančni potencial. V zadnjih letih je v evropske nogometne klube začelo vlagati zelo veliko kapitalskih skladov. Ti novodobni lastniki v evropski nogomet prinašajo drugačno miselnost, saj mnogim najpomembnejšega cilja ne predstavljajo športni uspehi, ampak predvsem donosi in dobiček. To je v evropskem nogometu nekaj novega, saj so do sedaj klube v glavnem gnali športni oziroma rezultatski cilji. UEFA ima na ta način veliko izzivov, saj se mora prilagoditi novemu tipu vlagateljev in njihovemu početju. Omenjeni vlagatelji iščejo različne sinergije, zato na primer vlagajo v različne nogometne klube oziroma jih kupujejo ter želijo na ta način priti do športnih in finančnih sinergij. S prihodom lastnikov, ki na prvo mesto dajejo finančno in komercialno uspešnost, ne pa samo športno, so se dvignili tudi finančni apetiti klubov in njihovih lastnikov. Prav zaradi omenjenih apetitov so klubi leta 2021 želeli ustanoviti ESL, ki bi bila zaprta liga, kar je UEFA strogo obsodila. Na ravni Evropske unije (v nadaljevanju EU) pa se je tudi spodbujalo uveljavitev pravnih preprek, ki bi prepovedale ustanovitev zaprtih lig v evropskem nogometu.

S sezono 2024/25 se sistem evropskih nogometnih klubskih tekmovanj močno spreminja, kljub temu pa UEFA vztraja, da v Evropi zaprtih nogometnih lig ne bo. Tekmovanja pod okriljem UEFA so odprta tekmovanja, kjer klubi nimajo zagotovljenih mest, ampak se vanje uvrščajo na podlagi tekmovalnih dosežkov. Po drugi strani lahko rečemo, da se je zaradi vse večje neenakosti med klubi klubom iz manjših nogometnih lig, kot je slovenska, praktično nemogoče uvrstiti v Ligo prvakov. Prav zaradi tega je bila s sezono 2021/2022 ustanovljena Konferenčna liga, ki za nogometne klube iz manjših nogometnih okolij predstavlja povsem realen cilj.

5.6 Ključne ugotovitve in priporočila

V sklopu finančne analize evropskega nogometa sem prišel do naslednjih ugotovitev:

- rezultatska uspešnost je povezana s finančno močjo evropskih nogometnih klubov,
- mnogi lastniki evropskih nogometnih velikanov dajejo finančnim ciljem prednost pred rezultatskimi,
- razlike med finančno najmočnejšimi evropskimi nogometnimi klubi in ostalimi klubi so vse večje.

Na podlagi predstavljenih ugotovitev predlagam, da nogometni klubi delujejo v okviru svojih finančnih zmožnosti, se pretirano ne zadolžujejo in tako sami poskrbijo za svojo

finančno stabilnost. Prav tako predlagam, naj UEFA s svojimi ukrepi še dodatno skrbi za čim bolj enakovreden evropski nogomet ter solidarnost med nogometnimi klubi in ligami. Najbogatejši evropski nogometni velikani naj finančno pomagajo manjšim nogometnim klubom, ki prihajajo iz slabše razvitih evropskih nogometnih okolij.

6 SKLEP

Skupni prihodki evropskih nogometnih klubov so v sezoni 2021/22 znašali 29,5 milijarde EUR, kar 17,2 milijarde EUR oziroma 58,3 % skupnih prihodkov so predstavljali prihodki petih najmočnejših evropskih lig. Vse preostale prve državne nogometne lige v Evropi skupaj so prinesle 5,4 milijarde EUR oziroma 18,3 % skupnih prihodkov. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da lahko evropski nogometni trg pravzaprav razdelimo na dva svetova, in sicer na pet najmočnejših evropskih lig in vse preostale lige. Med omenjeno veliko peterico svoj razred predstavlja angleška Premier League, ki je v sezoni 2021/22 ustvarila 6,4 milijarde EUR prihodkov, oziroma več kot naslednji dve najdonosnejši evropski nogometni ligi skupaj. Premoč Premier League prihaja predvsem iz naslova televizijskih pravic, ki so glavni vir prihodkov klubov velike peterice. Premier League je televizijske pravice za sezone 2022/23, 2023/24 in 2024/25 prodala v skupni vrednosti več kot 11 milijard EUR.

Če upoštevamo vse klube iz petih najmočnejših lig, ugotovimo, da so imeli v sezoni 2021/22 vsi klubi skupaj izgubo iz poslovanja v višini 324 milijonov EUR. Dobiček iz poslovanja sta imeli Premier League in Bundesliga, medtem ko so La Liga, Serie A in Ligue 1 poslovale z izgubo. Največji del v odhodkih nogometnih klubov iz petih najmočnejših lig so predstavljali stroški plač, ki so v sezoni 2021/22 znašali kar 74 % celotnih prihodkov. Najbolj zdravo razmerje med prihodki in stroški plač je v tej sezoni imela Bundesliga, kjer so stroški plač znašali 59 % prihodkov, najslabšo pa Ligue 1, kjer so stroški plač znašali 87 % prihodkov.

Ko je govora o povezavi med finančno močjo klubov in njihovo uspešnostjo, je razvidno, da gre za pozitivno korelacijo. V Ligi prvakov, ki je najmočnejše evropsko klubsko tekmovanje, so naslov v zadnjih 20 letih osvajale ekipe iz petih najmočnejših evropskih lig. Zadnja ekipa, ki ne prihaja iz ene izmed omenjenih lig in je osvojila Ligo prvakov, je bil portugalski Porto, ki je tekmovanje osvojil v sezoni 2003/04. Podobna korelacija obstaja tudi v vsaki izmed petih preučevanih lig, kjer so v zadnjih letih praviloma vedno zmagovalci klubi iz kroga favoritov, ki imajo tudi najvrednejše ekipe.

Za normalno in pravično delovanje evropskega nogometnega trga in evropskih nogometnih tekmovanj UEFA skrbi s pravili licenciranja. Pravila licenciranja so bila prvič predstavljena leta 2002, skozi leta pa se od takrat vseskozi spreminjajo in prilagajajo nogometnemu okolju. Licenciranje nogometnih klubov se je začelo izvajati v sezoni 2004/05, najpomembnejšo spremembo pa je doživelo leta 2010 z uvedbo sistema FFP. FFP je bil odgovor UEFE na finančno nestabilnost nogometnih klubov, ki je nastala po izbruhu finančne krize, in na vse

večjo neenakost med klubi. Ob vzpostavitvi sistema FFP so morali nogometni klubi, ki so tekmovali v tekmovanjih pod okriljem UEFA, prvič jasno in neposredno pokazati svoje finančne knjige, ki so obsegale tudi poročila o zapadlih obveznostih do vseh deležnikov. Glavni cilj sistema FFP je bil vzpostaviti točko preloma oziroma z drugimi besedami doseči, da klubi ne bi zapravili več, kot zaslužijo.

Evropski nogometni trg se nenehno spreminja, zato mora UEFA svoja pravila vseskozi prilagajati. Leta 2022 je bil kot nadgradnja izjemno uspešnega sistema FFP predstavljen sistem CLFS. V okviru tega sistema je bil uveden steber obvladovanja stroškov, kjer gre za pravilo o višini stroškov, ki jih klubi namenjajo za plače, transferje in plačila agentom. Omenjeno pravilo pravzaprav predstavlja sistem mehke plačilne kapice. Za nadzor nad izpolnjevanjem pravil, ki jih s sistemom CLFS narekuje UEFA, skrbi komisija CFCB, ki lahko klube v primeru kršitev tudi kaznuje.

Danes se je evropski nogomet znašel pred velikimi spremembami. Zaradi vse večje neenakosti med nogometnimi klubi in vse večjih finančnih apetitov lastnikov največjih nogometnih klubov je bila UEFA na nek način primorana nekoliko spremeniti sistem svojih tekmovanj. Največji klubi, ki generirajo z naskokom največ prihodkov, so leta 2021 z načrtovanim vstopom v ESL jasno pokazali, da so si želeli zaprte lige. Kljub temu da je ideja o ustanovitvi ESL praktično propadla, se apetiti lastnikov niso zmanjšali. UEFA je z ustanovitvijo Konferenčne lige v sezoni 2021/22 in s spremenjenim sistemom evropskih klubskih tekmovanj, ki bo začel veljati s sezono 2024/25, na nek način želela zadovoljiti apetite tako največjih kot tudi najmanjših evropskih klubov. Tako je UEFA na eni strani ustanovila novo tekmovanje, v katerem imajo več možnosti za uspeh klubi iz manjših nogometnih okolij, po drugi strani pa spremenila sistem tekmovanja v Ligi prvakov in Evropski ligi in tako največjim klubom zagotovila dodatna mesta in tekme ter posledično dodaten zaslužek. Prihodnost bo pokazala, če so bile reforme, ki jih je sprejela UEFA, pravilne. Sam menim, da je pravilno, da UEFA vztraja pri stališču, da v evropskem nogometu ne bo zaprtih lig, saj to ni v skladu z evropsko nogometno tradicijo in željami navijačev.

LITERATURA IN VIRI

1. Agudo san Emeterio, A. in Toyos Rugarcia, F. (2003). *Marketing del futbol*. Piramide.
2. Ahtiainen, S. in Jarva, H. (2022). Has UEFA's financial fair play regulation increased footballclubs' profitability? *European Sport Management Quarterly*, 22(4), 569–587.
3. Alegi, P. C., Weil, E., Giulianotti, R. C., Joy, B. in Rollin, J. (brez datuma). *Football*. <https://academic-eb-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/levels/collegiate/article/football/108489>
4. Balague, G. (2015, 1. maj). *How La Liga's Changing Television Deal Will Level the Playing Field in Spain*. <https://bleacherreport.com/articles/2450163-how-la-ligas-new-television-rights-will-help-level-the-playing-field-in-spain>

5. Bancel, F. in Philippe, H. (2021, 30. junij). *Covid-19: How the pandemic has made football's structural problems worse*. <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/covid-euro-2020-how-the-pandemic-has-changed-football/>
6. Bundesliga. (brez datuma). *Explaining the Bundesliga's 50+1 rule*. Pridobljeno 5. novembra 2023 s <https://www.bundesliga.com/en/faq/what-are-the-rules-and-regulations-of-soccer/50-1-fifty-plus-one-german-football-soccer-rule-explained-ownership-22832>
7. Crafton, A. (2021, 19. april). *European Super League explained: the contracts, plots and threats that shook football to its core*. <https://theathletic.com/2527261/2021/04/19/european-super-league-explained-the-contracts-plots-and-threats-that-shook-football-to-its-core/>
8. Crafton, A. in Ballus, P. (2022, 3. avgust). *Investigation: Barcelona's financial crisis and what the rest of football thinks of it*. <https://www.nytimes.com/athletic/3468740/2022/08/03/barcelona-money-finances-crisis/>
9. Crocombe, M. (2019, 22. julij). *The Origin, History, and Invention of Soccer*. <https://www.liveabout.com/who-invented-soccer-3556873>
10. Delaney, M. (2023, 21. december). *Ask Miguel Delaney anything as European Super League launches radical new plan for football*. Pridobljeno 25. maja 2024 s <https://www.independent.co.uk/sport/football/esl-european-super-league-plans-miguel-delaney-b2467790.html>
11. Deloitte. (2023, junij). *A balancing act: Annual Review of Football, Finance 2023*. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-annual-review-of-football-finance-2023.pdf>
12. Doyle, M. (2023, 30. julij). *The entire Juventus financial scandal explained: Why the Bianconeri have been kicked out of Europe*. <https://www.goal.com/en/lists/entire-juventus-financial-scandal-explained-why-bianconeri-docked-15-points/blt4c15cd84fbab986f#csb28c4aed02bb53a1>
13. Droste, B. (2019, 28. junij). *Money makes the World go round and thus, also the Soccer?* <https://towardsdatascience.com/money-makes-the-world-go-round-and-thus-also-the-soccer-847bb5350535>
14. Football Association. (brez datuma). *The history of the FA*. <https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history>
15. Forrest, A. (2023, 21. december). *Sunak will ban Premier League clubs from joining European Super League*. <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/european-super-league-sunak-ban-b2467883.html>
16. Geey, D. (2016). The UEFA Financial Fair Play Rules: a difficult balancing act. *Entertainment and Sports Law Journal* , 9(1), 5–15.
17. Gibson, O. (2014, 16. maj). *Manchester City accept £49m fine and transfer cap from Uefa over FFP*. <https://www.theguardian.com/football/2014/may/16/manchester-city-fine-transfer-cap-uefa-ffp>

18. Hamilton, T. (2021, 22. april). *Super League collapses: How fan reaction, revolt helped end English clubs' breakaway*. https://www.espn.com/soccer/story/_/id/37616441/how-fan-reaction-revolt-helped-end-english-clubs-breakaway
19. Harvey, A. (2013). The Emergence of Football in Nineteenth-Century England: The Historiographic Debate. *The International Journal of the History of Sport*, 30(18), 2154–2163.
20. Johnson, D. (2021, 6. julij). *UEFA Europa Conference League: All you need to know*. https://www.espn.com/soccer/story/_/id/37576934/all-need-know
21. Knafelc, R. in Viškovič, R. (2022, 15. januar). *Po veliki spremembi: kdo krmari slovenski klubski nogomet*. <https://sportklub.n1info.si/nogomet/prva-liga-organiziranost/>
22. Kozmelj, J. (2023, 11. januar). *Nogometna reforma, na katero so pripravljeni le redki*. <https://sportklub.n1info.si/nogomet/nogometna-reforma/>
23. Kresnik, D. (2023, 6. marec). *Olimpiji 100.000 evrov kazni*. <https://www.dnevnik.si/1043018367>
24. Kupfer, J. (2008). Germany: Club ownership: the »50+1« rule and European law. *World Sports Law Report*, 6(11), 12–13.
25. Levy, M. (2023). *FIFA*. <https://academic-eb-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/levels/collegiate/article/FIFA/624666>
26. MacInnes, P. (2023, 31. oktober). *Saudi Arabia's clear path to World Cup shows power of Fifa and Infantino*. <https://www.theguardian.com/football/2023/oct/31/saudi-arabias-unobstructed-world-cup-path-displays-fifa-and-infantinos-power>
27. Mackey, E. (2023, 25. avgust). *How Premier League TV rights work and how they impact your costs and subscriptions*. <https://theathletic.com/4240951/2023/08/25/premier-league-tv-rights-how-work-cost/>
28. Marcotti, G. (2020, 13. julij). *CAS lifts Man City's UEFA FFP ban, but questions remain as to why and how it got this far*. https://www.espn.com/soccer/story/_/id/37585038/cas-lifts-man-city-uefa-ffp-ban-questions-remain-why-how-got-far
29. McKenna, B. (2023, 8. marec). *The staggering wage bills of the world's richest clubs and where Leeds United rank compared to Man Utd, Arsenal and Liverpool – gallery*. <https://www.yorkshireeveningpost.co.uk/sport/football/leeds-united/the-staggering-wage-bills-of-the-worlds-richest-clubs-and-where-leeds-united-rank-compared-to-man-united-arsenal-liverpool-man-city-tottenham-hotspur-newcastle-and-everton-4055673>
30. Men in Blazers. (2023, 25. april). *Men in Blazers Exclusive: Interview with UEFA PRESIDENT Aleksander Čeferin*. <https://meninblazers.com/2023/04/25/exclusive-interview-with-uefa-president-aleksander-%C4%8Deferin/>
31. Michaelson, R. (2023, 26. julij). *Revealed: Saudi Arabia's \$6bn spend on 'sportswashing'*. <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/26/revealed-saudi-arabia-6bn-spend-on-sportswashing>
32. Nogometna zveza Slovenije. (2010, 19. februar). *Aleš Zavrl novi generalni sekretar NZS*. https://www.nzs.si/novica/Ales_Zavrl_novi_generalni_sekretar_NZS?id=35715&id_objekta=

33. Nogometna zveza Slovenije. (2017, 16. februar). *Aleš Zavrl bo znanje in izkušnje prenesel na UEFO*. https://www.nzs.si/novica/Ales_Zavrl_bo_znanje_in_izkusnje_prenesel_na_UEFO?id=44153&id_objekta=
34. Off The Pitch. (2023, 6. januar). *New salary database: Premier League players now earn twice as much as LaLiga players*. <https://offthepitch.com/a/new-salary-database-premier-league-players-now-earn-twice-much-laliga-players>
35. Panja, T. in Smith, R. (2021, 19. april). *Europe's New Super League, Explained*. <https://www.nytimes.com/2021/04/19/sports/soccer/super-league-explainer.html>
36. Premier League. (brez datuma). *Origins*. <https://www.premierleague.com/history/origins>
37. Rampling, A. (2023, 28. junij). *UEFA sets five-year limit on transfer fee amortisation after Chelsea's January deals for Fernandez and Mudryk*. Pridobljeno 15. novembra 2024 s <https://theathletic.com/4647825/2023/06/28/uefa-amortisation-ffp-transfers/>
38. Rial, B. (2021, 24. avgust). *KPMG spells out match-day impact of pandemic*. <https://www.thestadiumbusiness.com/2021/08/24/kpmg-spells-out-match-day-impact-of-pandemic/>
39. Rohde, M. in Breuer, C. (2017). The market for football club investors: a review of theory and empirical evidence from professional European football. *European Sport Management Quarterly*, 17(3), 265–289.
40. Schubert, M. in Könecke, T. (2015). 'Classical' doping, financial doping and beyond: UEFA's financial fair play as a policy of anti-doping. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 7(1), 63–86.
41. Sheldon, D. (2024, 22. april). *How the new Champions League format works*. Pridobljeno 26. maja 2024 s <https://www.nytimes.com/athletic/4523470/2024/04/22/champions-league-format-new-2024/>
42. Slater, M. (2023a, 21. november). *Barcelona, from bust to back in two years – Neymar, Messi and 'levers'*. <https://www.nytimes.com/athletic/5043774/2023/11/21/barcelona-financials-fc-news/>
43. Slater, M. (2023b, 17. oktober). *Ligue 1 broadcast rights auction scrapped as minimum valuation not met*. <https://theathletic.com/4971534/2023/10/17/ligue-1-broadcast-deal-auction/>
44. Slater, M. in Bosher, L. (2022, 7. april). *UEFA approves new financial regulations to replace FFP — new 'squad cost rule' of 70 per cent of revenue*. <https://theathletic.com/4180418/2022/04/07/uefa-approves-new-financial-regulations-to-replace-ffp-new-squad-cost-rule-of-70-per-cent-of-revenue/>
45. Statista. (2023). *Broadcast revenue earned by clubs in the Premier League in England in 2021/22*. Pridobljeno 4. novembra 2023 s <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/240912/broadcasting-payments-to-clubs-in-the-english-premier-league/>
46. Statistik.si. (brez datuma). *Pearsonov koeficient korelacije*. <https://www.statistik.si/pearsonov->

- koeficient/?gclid=CjwKCAiAxreqBhAxEiwAfGfndA1cRq5wGqOfMIR4IjnnvQFneqT ViL9uFGwINr8OBIfEGyojn9jclhoCUHwQAvD_BwE
47. Swiss Ramble [@SwissRamble]. (2019, 8. april). *Barcelona £431m have by far the highest wage bill (even after excluding other sports), followed by #MUFC £296m. #LFC £264m and #MCFC £260m are closely matched, way ahead of the other English club #THFC £148m. Porto and Ajax only £75m and £47m respectively.* [fotografija]. X. <https://x.com/SwissRamble/status/1115170967788109824>
 48. Swiss Ramble. (2012, 5. september). *UEFA's FFP regulations - play to win* [objava na blogu]. Pridobljeno 13. februarja 2024 s <https://swissramble.blogspot.com/2012/09/uefas-ffp-regulations-play-to-win.html>
 49. Swiss Ramble. (2023a, 2. oktober). *UEFA Squad Cost Control Ratio 2023.* <https://swissramble.substack.com/p/uefa-squad-cost-control-ratio-2023>
 50. Swiss Ramble. (2023b, 26. oktober). *Barcelona Finances 2022/23.* <https://swissramble.substack.com/p/barcelona-finances-202223>
 51. Szymanski, S. (2022). *What does the European Super League tell us about competition policy?* <https://www.economicsobservatory.com/what-does-the-european-super-league-tell-us-about-competition-policy>
 52. Towriss, D. (2022, 24. november). *Explainer: What is 'sportswashing', and how does it threaten democracy?* [objava na blogu]. <https://www.idea.int/blog/explainer-what-sportswashing-and-how-does-it-threaten-democracy>
 53. Transfermarkt. (brez datuma). *UEFA Champions League - All winners.* Pridobljeno 7. novembra 2023 s <https://www.transfermarkt.com/uefa-champions-league/erfolge/pokalwettbewerb/CL>
 54. Turner, G., Garcia Perez, I., Hellier, D., Orihuela, R., Gualtieri, T., Nicola, S., Gyasi, K., Berthelot, B. in Blenford, A. (2023, 8. junij). *Who really owns your football club?* <https://www.bloomberg.com/graphics/2023-european-football-owners-premier-league-la-liga-serie-a/>
 55. UEFA. (2015). *UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations.* https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/02/26/28/41/2262841_DOWNLOAD.pdf
 56. UEFA. (2018, 13. junij). *Club licensing.* <https://it.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/news/0246-0e98e398a674-fe7e1c094dbd-1000--club-licensing/>
 57. UEFA. (2021, 18. april). *Statement by UEFA, the English Football Association, the Premier League, the Royal Spanish Football Federation (RFEF), LaLiga, the Italian Football Federation (FIGC) and Lega Serie A.* <https://www.uefa.com/news-media/news/0268-12121411400e-7897186e699a-1000--statement-by-uefa-the-english-football-association-the-pre/>
 58. UEFA. (2023a). *UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations.* https://documents.uefa.com/viewer/book-attachment/iz_lsPmhmTMVqu7Bl5kcCw/6PBeGzuVORb94t3moea8iA
 59. UEFA. (2023b, 28. april). *UEFA appoints Working Group to enhance long-term sustainability of European football.* <https://www.uefa.com/insideuefa/news/0280->

17e2c8b14968-3cb26771eb2b-1000--uefa-appoints-working-group-to-enhance-long-term-sustainability/

60. UEFA. (2023c, 6. julij). *Financial Sustainability*. <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/financial-sustainability/>
61. UEFA. (2023d, 21. december). *European football community stands firm against so-called Super League*. <https://www.uefa.com/news-media/news/0288-19bfb0b4fa04-8711d4be5f38-1000--european-football-community-stands-firm-against-so-called-su/>
62. UEFA. (2024, 12. junij). *New format for Champions League post-2024: Everything you need to know*. <https://www.uefa.com/uefachampionsleague/news/0268-12157d69ce2d-9f011c70f6fa-1000--new-format-for-champions-league-post-2024-everything-you-ne/>
63. UEFA. (brez datuma a). *Country coefficients*. <https://www.uefa.com/nationalassociations/uefarankings/country/#/yr/2021>
64. UEFA. (brez datuma b). *History*. <https://www.uefa.com/uefaeuropaconferenceleague/history/>
65. UEFA. (brez datuma c). *How the club coefficients are calculated*. <https://www.uefa.com/nationalassociations/uefarankings/club/about/>
66. UEFA. (brez datuma d). *UEFA Club licensing*. <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-licensing/>
67. Veroutsos, E. (2023, 13. september). *The Most Popular Sports In The World*. <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-most-popular-sports-in-the-world.html>.
68. Vöpel, H. (2013). *Is Financial Fair Play really justified? An economic and legal assessment of UEFA's Financial Fair Play rules*. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/77926/1/74985863X.pdf>
69. Welsh, J. (2022). The European Super League debacle: Why regulation of corporate football is essential. *Soccer & Society*, 24(2), 172–189.
70. Zavrl, A. (brez datuma a). *Interno gradivo*. Nyon.
71. Zavrl, A. (brez datuma b). *Experience*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/in/ales-zavrl-a75146b0/details/experience/>

PRILOGE

Priloga 1: Interjvu z g. Zavrlom

1. Angleška Premier League je daleč najbolj prepoznavna, priljubljena in finančno močna nacionalna nogometna liga na svetu. Ali menite, da se bo finančna premoč Premier League napram ostalim TOP5 nogometnim ligam v Evropi nadaljevala?

Angleška Premier League in angleški klubi imajo zaradi globalizacije in tudi politične in gospodarske moči Velike Britanije v svetu določeno prednost pred ostalimi. To moč so angleški nogometni klubi ter tudi Premier League kot liga znali zelo dobro izkoristiti. Drži, da je angleška Premier League daleč najbolj priljubljena in spremljana nacionalna nogometna liga na svetu, prav tako drži, da so razlike med Premier League in ostalimi TOP5 nogometnimi ligami v Evropi vedno večje. Menim, da se bo finančna premoč Premier League v prihodnosti nadaljevala, vednar pa se razlike ne bodo naglo večale.

2. Ali lahko še izdatnejša finančna premoč Premier League pomeni, da bodo angleški klubi v prihodnosti kraljevali v evropskih klubskih tekmovanjih? Kaj bi v tem primeru lahko storila UEFA, da premoč angleških velikanov ne bi bila prevelika?

Lahko rečemo, da je v evropskem nogometu trenutno vodilna skupina dvajsetih največjih nogometnih klubov. Med temi dvajsetimi klubi, kamor spadajo klubi iz vseh petih najmočnejših nogometnih, lahko praktično vsako leto poiščemo zmagovalca Lige prvakov. Med temi dvajsetimi klubi nimajo angleški klubi prav nobene prednosti, čeprav so morda res finančno najmočnejši. UEFA preko svojih teles klubom nalaga pravila in regulacije, ključno pa je, kako nogometne klube regulirajo nacionalne nogometne zveze. Pri vzpostavitvi skupnih pravil prihaja do veliko različnih izzivov (različne davčne zakonodaje itd.), brez konsistence med pravili v posameznih državah in pravil UEFA pa bo zelo težko vzpostaviti pravila, ki so povsem enaka za vse klube.

3. Na kakšen način danes že deluje komisija CFCB, ki med drugim skrbi za finančno vzdržnost klubov? Prosim, opišite njene naloge in pristojnosti. Ali direktno nadzoruje klube in jih lahko tudi kaznuje?

Ko govorimo o CFCB, gre pravzaprav za komisijo, ki nadzira nogometne klube. CFCB preverja, če klubi delujejo v skladu s finančnimi pravili, ki jih narekuje UEFA. CFCB lahko v primeru, če ugotovi nepravilnosti, klube kaznuje na najrazličnejše načine, kot so med drugim finančne kazni ter v skrajnih primerih tudi prepovedi nastopanja v tekmovanjih pod okriljem UEFA. S strani CFCB so nadzirani vsi klubi, ki v določeni sezoni nastopajo v tekmovanjih pod okriljem UEFA, vključno s kvalifikacijami. Tako so na primer v sezoni 2024/25 s strani CFCB nadzirani slovenski prvoligaši NK Celje, NK Maribor, NK Olimpija Ljubljana in NK Bravo, ki v sezoni 2024/25 nastopajo oziroma so nastopali v tekmovanjih pod okriljem UEFA. Klubi seveda s strani CFCB niso preverjani in nadzirani brez razloga. Glavni namen delovanja CFCB je zagotavljanje dolgoročne finančne vzdržnosti nogometnih klubov.

4. FFP in z njim povezana pravila so se izkazala za zelo uspešna, saj so klubi po vzpostavitvi FFP postali manj zadolženi. Ali lahko enako rečemo za sistem finančne vzdržnosti in pravila o licenciranju klubov (CLFS)? Ali se rezultati uvedbe CLFS že kažejo?

Sistem CLFS moramo razdeliti na dva dela, kot je razvidno že iz imena. Na eni strani gre za licenciranje nogometnih klubov (CL), ki je v veljavi že več kot 20 let in je bistveno spremenilo nogometno okolje v Evropi. Sistem licenciranja od nogometnih klubov zahteva minimalne standarde, ki jih klubi morajo izpolniti, da lahko pridobijo UEFA licenco in posledično lahko tekmujejo v tekmovanjih pod okriljem UEFA. Licenciranje je v dobrih 20 letih delovanja bistveno izboljšalo nogometne pogoje v predvsem slabše razvitih nogometnih okoljih v Evropi, kamor spada tudi Slovenija. Na ta način imamo danes v Sloveniji bistveno boljše infrastrukturne pogoje, modernejša stadione, bolj izobražene trenerje ipd. kot pred 20 leti. Na drugi strani gre za dodatna finančna pravila (FS), ki jih morajo izpolnjevati vsi nogometni klubi, ki tekmujejo na tekmovanjih pod okriljem UEFA. Omenjena finančna pravila se vsezkozi dopolnjujejo in izpopolnjujejo.

5. V zadnjih letih se veliko omenja klube, ki so kršili finančna pravila, ki jih je postavila UEFA. Nekateri klubi so že bili, tudi z odvzemom točk, kaznovani v nacionalnih prvenstvih. Kako bo UEFA sankcionirala klube, ki kršijo pravila, postavljena s pravili CLFS? Ali si UEFA lahko privošči izključitev katerega od evropskih velikanov s svojih tekmovanj?

Kot je povedano že v odgovoru na 3. vprašanje, za nadzor nad nogometnimi klubi skrbi CFCB, ki lahko klube tudi ustrezno kaznuje. Pomembno je poudariti, da lahko UEFA klube kaznuje zgolj znotraj tekmovanj pod njenim okriljem, medtem ko so za nadzor in morebitne sankcije v posameznih nacionalnih ligah odgovorne posamezne nogometne lige oziroma nogometne zveze same. UEFA se trudi, da so vsi klubi obravnavani enako, ter da so sankcije, tako finančne kot športne, kar se da pravične. V preteklih letih je bil s strani UEFA najstrožje kaznovan in posledično izključen iz tekmovanj pod njenim okriljem Manchester City. Omenjena izključitev pa na koncu ni obveljala, saj je športno razsodišče CAS odločilo, da izključitev s tekmovanj ni bila sorazmerna glede na prekršek. UEFA si tako lahko privošči tudi izključitev katerega od največjih klubov s tekmovanj pod njenim okriljem, vendar pa je seveda bolje, da za to ni potrebe.

6. Predsednik UEFA, gospod Aleksander Čeferin, je v enem od intervjujev že omenil, da UEFA razmišlja o uvedbi plačilne kapice. Kdaj bi se to lahko zgodilo? Ali bi šlo za popolnoma enako obliko, kot jo poznajo v ameriških profesionalnih ligah?

Okolje v Evropi ni enako okolju v ZDA, kjer v profesionalnih ligah poznajo salary cap oziroma sistem plačilne kapice. V Evropi gre za več različnih držav, ki imajo med seboj različne pravne zakonodaje in davčne zakonodaje. Prav tako tekmovanja pod okriljem UEFA niso zaprta, kot to poznajo v severnoameriških profesionalnih ligah, ampak se v tekmovanja pod okriljem UEFA vsako leto uvrščajo klubi na osnovi tekmovalnih uvrstitev.

Prav tako večina nogometnih klubov v Evropi v prvi vrsti zasleduje športne uspehe, medtem ko ključno stvar za lastnike v severnoameriških profesionalnih ligah predstavlja dobiček. Vse našteto so razlogi, da bi bilo klasični sistem plačilne kapice zelo težko prenesti v evropska nogometna tekmovanja. Ravno zaradi tega je UEFA uvedla nekoliko drugačen sistem mehke plačilne kapice oziroma squad cost rule, ki klubom zapoveduje, koliko % prihodkov lahko porabijo za plače igralcev in strokovnega štaba.

7. Nekateri evropski nogometni velikani so se v zadnjih letih znašli v velikih finančnih težavah. Kako komentirate potezo nogometnega kluba FC Barcelona, ki je prodal zajeten del svojih TV-pravic v naslednjih 25 letih, da bi rešil trenutni finančni položaj?

FC Barcelona ni prodal samo del svojih televizijskih pravic, ampak tudi del komercialnih pravic, kar menim, da ni dobro. Gre za zelo dolgo obdobje. Klub je s prodajo televizijskih in komercialnih pravic vzpostavil finančno stabilnost, ne pa tudi finančne vzdržnosti. UEFA spremlja to situacijo, pomembno pa je poudariti, da FC Barcelona ni kršil pravil. Zanimivo bo videti, če bo v prihodnosti v finančnem smislu sledil svojim konkurentom, ki svojih pravic seveda niso prodali.

8. V zadnjih letih evropske nogometne velikane prevzema vse več tujih investorjev, predvsem tistih iz ZDA. Ali UEFA prilagaja finančna pravila tudi glede na početje lastnikov (npr. daljše pogodbe igralcem in posledično nižji letni stroški amortizacije igralca)? Ali lahko v prihodnosti pričakujemo še več tujih lastnikov v evropskem nogometu?

V zadnjih letih je v evropskih nogometnih klubih vse več tujih investorjev, predvsem iz ZDA in Bližnjega vzhoda, ki so v evropskem nogometu prepoznali zelo velik finančen in tudi drug potencial. Spremenil se je tudi tip investorjev, saj so veliko nogometnih klubov prevzeli kapitalski skladi. Ti novodobni lastniki v evropski nogomet prinašajo drugačno miselnost, saj mnogim najpomembnejšega cilja ne predstavljajo športni uspehi, ampak predvsem donosi in dobiček. To je v evropskem nogometu nekaj novega, saj so do sedaj klube v glavnem gnali športni oziroma rezultatski cilji. UEFA ima na ta način veliko izzivov, saj se mora prilagoditi novemu tipu vlagateljev in njihovemu početju. Omenjeni vlagatelji iščejo različne sinergije, zato na primer vlagajo oziroma kupujejo več različnih nogometnih klubov ter želijo na ta način priti do športnih in finančnih sinergij. UEFA mora to početje kontrolirati ter prilagajati pravila, da to početje ne bi vplivalo na regularnost evropskega nogometa.

9. Veliko trenerjev in igralcev opozarja na preveliko število tekem. Ali lahko v prihodnosti pričakujemo še dodatno povečanje števila odigranih tekem? Ali menite, da bi se bili igralci pripravljani odpovedati delu plač, če bi to zanje pomenilo manj tekem?

Pomembno je poudariti, da UEFA vse spremembe v tekmovanjih pod njenim okriljem usklajuje z Združenjem evropskih nogometnih klubov, res pa je, da prihaja do določenih problemov, saj ni usklajenosti nogometnih koledarjev v posameznih državah. Po mojem

mnenju večina nogometašev ne bi sprejela nižjih plač, saj so zadaj številni interesi, kot so interesi agentov in podobno.

10. Ali menite, da se kateri od slovenskih klubov še lahko kdaj uvrsti v Ligo prvakov? Ali je to utopično pričakovati? Lahko rečemo, da realen cilj slovenskim klubom predstavlja Konferenčna liga?

UEFA vztraja, da so tekmovanja pod njenim okriljem odprta tekmovanja, kamor se klubi uvrščajo na podlagi tekmovalnih dosežkov. Zaradi vse večjih razlik med večjimi in bogatejšimi klubi ter manjšimi klubi, kot so slovenski, pa menim, da se bo v praksi slovenskim klubom zelo težko uvrstiti v Ligo prvakov. Realen cilj slovenskim klubom po mojem mnenju predstavljata Evropska liga in Konferenčna liga.

11. Gospod Čeferin je večkrat odločno poudaril, da si v Evropi ne želi zaprtih tekmovanj, kot jih poznamo iz severnoameriških profesionalnih lig. Menite, da je to realno? Ali bo vse večja neenakost med nogometnimi klubi poskrbela, da bodo zaprta tekmovanja postala praksa tudi v Evropi?

Povsem zaprte lige v Evropi ne bo. Po ustanovitvi ESL se je na ravni EU spodbujalo, da bi se zato postavile tudi neke pravne prepreke. Res je, da zaradi vse večje neenakosti med klubi Liga prvakov za manjše klube postaja vse bolj zaprta, nikoli pa ne bo povsem zaprta liga na način, kot ga poznamo iz severnoameriških profesionalnih lig.

12. Kako vi vidite razvoj evropskega nogometa in tekmovanj pod okriljem UEFA v prihodnosti?

S sezono 2024/25 se sistem evropskih nogometnih klubskih tekmovanj močno spreminja. UEFA je v zadnjih letih prišla do nekaterih limitov, na katere je tudi odreagirala. Nacionalne lige so in morajo ostati temelj, preko katerega se klubi uvrstijo v evropska tekmovanja. UEFA mora skrbeti, da bo evropsko nogometno okolje še naprej tako zanimivo in spremljano po vsem svetu.